

PROGRAM CENTRA PRE DETI
A RODINY

BRATISLAVA - UČITEĽSKÁ

PaedDr. Slavka Oroszová

a tím zamestnancov

22.11.2018

Obsah

1.	Kontaktná adresa centra	3
2.	Adresa miest vykonávania opatrení	3
3.	Účel centra.....	3
4.	Forma vykonávania opatrení.....	5
5.	Druh vykonávaných opatrení, ich forma a cieľová skupina.....	5
6.	Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení v centre	7
7.	Celkový počet miest v centre	8
8.	Opis vnútorných priestorov a vonkajších priestorov centra.....	9
9.	Počet zamestnancov centra.....	10
10.	Odborné činnosti a pomoc zabezpečené inou právnickou alebo fyzickou osobou	11
11.	Spôsob oboznamovania detí, rodičov a iných fyzických osôb s programom centra.....	12
12.	Odborné metódy práce s dieťaťom, mladým dospelým a jeho rodinou.....	12
13.	Plánovanie a vyhodnocovanie výchovnej činnosti.....	20
14.	Rozsah hodín, počas ktorých sa vykonávajú jednotlivé opatrenia.....	22
15.	Plány individuálneho rozvoja osobnosti dieťaťa, Individuálny plán odbornej práce s dieťaťom a jeho rodinou, Plán odbornej práce s plnoletou fyzickou osobou (opis, tvorba, vyhodnotenie).....	23
16.	Podmienky pre záujmovú, športovú, kultúrnu a rekreačnú činnosť, prejavovanie náboženského vyznania a viery	29
17.	Zdravotná starostlivosť, zabezpečená deťom a plnoletým fyzickým osobám	30
18.	Zabezpečenie školskej dochádzky a prípravy na povolanie detí a plnoletých fyzických osôb	31
19.	Práva dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby; práva rodiča dieťaťa a iných blízkych osôb; spôsob udržiavania kontaktu	32
19.1	Práva detí a mladých dospelých:.....	32
19.2	Práva rodičov	33
19.3	Spôsob udržiavania kontaktu dieťaťa s rodičom a ďalšími blízkymi osobami.....	34
19.4	Pobyt dieťaťa mimo centra	35
19.5	Opis spôsobu, akým sa dieťa môže obrátiť aj bez vedomia centra na orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, verejného ochrancu práv, komisára pre deti, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, súd alebo prokuratúru.....	36
19.6	Doručovanie pošty, prístup na internet a používanie telefónu.....	38

20.	Povinností dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby; povinností rodiča dieťaťa a iných blízkych osôb; podmienky návštev v centre	39
20.1	Povinnosti detí a mladých dospelých.....	39
20.2	Povinnosti rodičov a blízkych osôb	40
21.	Taxatívny opis výchovných prostriedkov, ktoré je možné uložiť za nedodržanie povinností.....	41
23.	Postup v rizikových situáciách pre dieťa alebo plnoletú fyzickú osobu, postup pri nedovolenom opustení centra dieťaťom, pri úraze, vážnych nezhodách medzi deťmi a deťmi a zamestnancami centra	44
Záver	.....	47
MODUL 1	Pobytové opatrenia vykonávané pre plnoletú fyzickú osobu, ktorou je mladý dospelý po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa... ..	48
MODUL 2	Vykonávanie opatrení pobytovou formou pre dieťa na základe dohody	52
MODUL 3	Rodičovské konflikty.....	55
Príloha č. 1.....	.....	56
Príloha č. 2.....	.....	57

1. Kontaktná adresa centra

Centrum pre deti a rodiny Bratislava - Učiteľská

Učiteľská 42

821 06 Bratislava

Telefónne čísla:

Riaditeľka centra: PaedDr. Slavka Oroszová 02/45 24 85 80

Ekonomické oddelenie: 02/45 24 55 60

2. Adresa miest vykonávania opatrení

a) Centrum pre deti a rodiny Bratislava - Učiteľská (ďalej len „centrum“)
Učiteľská 42
821 06 Bratislava

b) V profesionálnej náhradnej rodine mieste trvalého pobytu profesionálneho náhradného rodiča (ďalej len „PNR“)

3. Účel centra

Účelom centra (podľa § 45 ods. 1 písm. a) až c) a § 46 ods. 1 písm. a) prvého bodu zákona je vykonávanie

- a) opatrení dočasne nahrádzajúcich dieťaťu jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia (ďalej len „pobytové opatrenie súdu“),
- b) opatrení pobytovou formou pre deti na predchádzanie vzniku, prehĺbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa v prirodzenom rodinnom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí na základe dohody po predchádzajúcom písomnom odporúčaní orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,

- c) ambulantné a terénne opatrenia pre dieťa, rodičov a osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, centrum poskytuje v oblastiach:
- rodičovský konflikt,
  - sanácia, zanedbávanie,
  - výchovné problémy podľa nasledovnej tabuľky:

Oblasti vykonávaných opatrení	Druhy vykonávaných opatrení, ich forma a cieľová skupina
Rodičovský konflikt	opatrenia pre dieťa a rodičov v rozvodových/rozchodových situáciách - §11 ods. 2
	odborné metódy na prispôsobenie sa novej situácii - § 11 ods. 3) písm. b) bod 1
	poradensko-psychologická pomoc rodinám so špecifickým problémom a pri krízových situáciách - § 11 ods. 3 písm. d)
	uloženie maloletému dieťaťu alebo jeho rodičom povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu - § 37 ods. 2 písm. d) zákona o rodine
Sanácia, Zanedbávanie	odborné metódy práce na úpravu rodinných a sociálnych pomerov dieťaťa - § 11 ods. 3 písm. b) bod 2
	§ 73 ods. 6 písm. a) - opatrenia na overenie situácie dieťaťa na účely určenia miery ohrozenia dieťaťa
	odborné metódy na podporu obnovy alebo rozvoja rodičovských zručností - § 11 ods. 3 písm. b) bod 4
	uloženie dieťaťu, rodičovi alebo osobne, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosti zúčastniť sa na výchovnom alebo sociálnom programe - § 12 ods. 1 písm. b)
	vykonávanie povinností uložených na zabezpečenie účelu výchovné opatrenia – § 37 ods. 4 zákona o rodine
Výchovné problémy	odborné metódy na prispôsobenie sa novej situácii - § 11 ods. 3) písm. b) bod 1
	odborné metódy práce na podporu riešenia výchovných, sociálnych a iných problémov v rodine a v medziľudských vzťahoch - § 11 ods. 3 písm. b) bod 3
	uloženie dieťaťu, rodičovi alebo osobne, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosti podrobiť sa odbornej diagnostike v špecializovanej ambulatnej starostlivosti – § 12 ods. 1 písm. b):
	uloženie dieťaťu, rodičovi alebo osobne, ktorá sa osobne stará o dieťa, povinnosti zúčastniť sa na výchovnom alebo sociálnom programe - § 12 ods. 1 písm. d)
	uloženie maloletému dieťaťu alebo jeho rodičom povinnosti podrobiť sa sociálnemu poradenstvu alebo inému odbornému poradenstvu - § 37 ods. 2 písm. d) zákona o rodine

4. Forma vykonávania opatrení

Centrum vykonáva už spomínané opatrenia vyššie popisovanými formami, a to:

- a) pobytovou formou,
- b) ambulantnou formou,
- c) terénnou formou.

5. Druh vykonávaných opatrení, ich forma a cieľová skupina

Vykonávané opatrenia sú realizované ako:

- a) Pobytové opatrenia na základe rozhodnutia súdu (§ 49 ods. 1):
  - o nariadení neodkladného opatrenia,
  - o nariadení výchovného opatrenia,
  - o uložení ústavnej starostlivosti.
- b) V naliehavých prípadoch, najmä ak sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je život alebo zdravie dieťaťa vážne ohrozené, dočasne aj bez rozhodnutia súdu (§ 49 ods. 2).
- c) Pobytové opatrenia pre dieťa na základe dohody po predchádzajúcom písomnom odporúčaní OSPODaSK, ktoré sa vykonáva v samostatne usporiadanej skupine (§ 51 ods. 3).

Pobytové opatrenia sú vykonávané:

- pre dieťa umiestnené v centre na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia alebo o uložení výchovného opatrenia,
- pre plnoletú fyzickú osobu (ďalej len „mladý dospelý“) po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa,
- pobytové opatrenia pre dieťa na základe dohody centrum bude vykonávať v prípade voľných miest v samostatne usporiadaných skupinách, najviac v počte 1 miesto v každej samostatne usporiadanej skupine (spolu 4 deti).

Pobytová forma opatrení je vykonávaná:

- v piatich profesionálnych náhradných rodinách,
- v štyroch samostatne usporiadaných skupinách (ďalej „SUS“), so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom,
- v jednej samostatnej skupine pre mladých dospelých, zriadenej v samostatnom byte.

Ambulantné opatrenia sú vykonávané:

- pre dieťa, rodičov alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa.

Vykonávanie ambulantných opatrení sa realizuje:

- a) na základe písomnej dohody s rodičom dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa,
- b) pre dieťa na jeho požiadanie,
- c) pre rodiča alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa.

Terénne opatrenia sú vykonávané:

- v prirodzenom rodinnom prostredí,
- v náhradnom rodinnom prostredí.

Terénne opatrenia sa vykonávajú, ak dieťa, rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, potrebujú pomoc z dôvodu, že nie sú schopní riešiť problémy v rodine, konflikty v rodine, prispôbiť sa novej situácii v rodine.

Cieľová skupina:

- a) pobytová forma pre dieťa na základe:
  - dohody s rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa,
  - požiadania dieťaťa ,
  - rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, o nariadení neodkladného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia (podľa § 46 ods.1 písm. a).

- b) pobytová forma pre fyzickú osobu, ktorou je mladý dospelý po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa (§ 46 ods. 1 písm. b) bod 2).
- c) ambulantná forma pre dieťa a jeho rodičov v rozvodových a rozchodových situáciách (§ 45 ods. 1 písm. c) a § 11 ods. 2 a), b), c)).
- d) terénna forma:
  - pre dieťa a jeho rodičov v rozvodových a rozchodových situáciách na obmedzenie a odstraňovanie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický, fyzický a sociálny vývin dieťaťa (§ 11 ods. 2).
  - pre dieťa, rodiča alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, ak potrebujú pomoc z dôvodu, že nie sú schopní riešiť problémy v rodine, konflikty v rodine, prispôbiť sa novej situácii v rodine (§ 11 ods. 3 písm. b) bod 1).

6. Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení v centre

Ak je v záujme dieťaťa potrebné zabezpečiť odbornú pomoc alebo činnosť, ktorú centrum podľa programu nevykonáva, zabezpečí ich inou právnickou alebo fyzickou osobou, ktorá spĺňa požadované odborné predpoklady.

Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení **ambulantnou formou**:

- ak nedisponuje centrum personálnym zabezpečením,
- ak centrum nemá zabezpečené priestorové vybavenie,
- v prípade vyčerpaného pracovného časofondu,
- agresívne správanie zo strany klienta (verbálna a brachiálna agresivita),
- pod vplyvom alkoholu a drog,
- a pri opakovanom nedodržiavaní dohodnutých pravidiel spolupráce.

Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení **terénnou formou**:

- ak centrum nedisponuje personálnym zabezpečením,
- v prípade vyčerpaného pracovného časofondu,
- agresívne správanie zo strany klienta (verbálna a brachiálna agresivita),
- pod vplyvom alkoholu a drog,

- a pri opakovanom nedodržiavaní dohodnutých pravidiel spolupráce,
- pri terénnej forme centrum poskytuje klientom vykonávanie opatrení len v rámci hlavného mesta Bratislava.

Dôvody vylučujúce vykonávanie opatrení **pobytovou formou** pre maloletého klienta (pobytové opatrenie súdu – § 45 ods. 1 písm. a), opatrenie pobytovou formou pre dieťa na základe dohody - § 47 ods. 1):

- obsadené miesta v samostatne usporiadanej skupine vyčlenenej pre dobrovoľné pobyty,
- latková a nelátková závislosť,
- kombinácia psychiatrických diagnóz,
- viacnásobné fyzické a zmyslové znevýhodnenie,
- stredná a ťažká forma mentálneho znevýhodnenia,
- potreba ošetrovateľskej alebo opatrovateľskej starostlivosti,
- poruchy správania diagnostikované psychiatrom,
- trestná činnosť,
- prostitúcia,
- a tiež pre maloletú matku s dieťaťom, tehotnú ženu a ženu po pôrode a jej dieťaťu a plnoletú fyzickú osobu, ktorá sa zúčastňuje resocializačného programu.

7. Celkový počet miest v centre

Centrum má pre pobytovú formu 50 miest, z toho:

- 10 miest v piatich profesionálnych náhradných rodinách v rodinnom dome alebo v byte, ktorého je profesionálny náhradný rodič vlastníkom, spoluvlastníkom, nájomcom alebo spoločným nájomcom,
- 36 miest v štyroch samostatne usporiadaných skupinách (v každej samostatne usporiadanej skupine je 9 miest, z toho 1 miesto pre dobrovoľný pobyt mal. detí),
- 4 miesta v jednej samostatnej skupine pre mladých dospelých.
-

8. Opis vnútorných priestorov a vonkajších priestorov centra

Centrum disponuje kmeňovou budovou v lokalite Podunajské Biskupice, pričom pozemok, na ktorom sa táto budova nachádza, je vo vlastníctve Magistrátu hl. mesta Bratislavy. Centrum za nájom pozemku neplatí, nakoľko je v zmysle všeobecno - záväzného nariadenia oslobodené od platenia prenájmu pozemku a dane z nehnuteľnosti.

K budove centra prináleží rozsiahly areál, na starostlivosti ktorého sa podieľajú deti v rámci ergoterapie (pestovanie kvetov, zeleniny a ovocia, záhradnícke práce). Jeho súčasťou je aj multifunkčné ihrisko (volejbal/basketbal/futbal) a in-line dráha. Tieto outdoorové aktivity v nezastupiteľnej miere prispievajú k rozvíjaniu osobnosti detí a umožňujú im aktívne tráviť voľný čas.

Centrum sa nachádza v budove bývalej materskej škôlky, ktorá bola účelovo prerobená na štyri samostatné byty /samostatne usporiadané skupiny/ a administratívnu časť. Budova je jednoposchodová. V súčasnej dobe je prevádzka v štyroch samostatne usporiadaných skupinách a jednej skupine pre mladých dospelých s nasledovným vybavením:

Každá samostatne usporiadaná skupina má svoj samostatný byt, ktorý má veľkú chodbu, z ktorej je vstup do jednotlivých izieb a do zariadenia na osobnú hygienu. Chodba vyúsťuje do obývačky, ktorej súčasťou je jedálenská a kuchynská časť. Detské izby sú väčšinou jednoposteľové, poprípade dvojposteľové.

Výbavu izby tvorí detský nábytok - váľanda s priestorom na úschovu posteľnej bielizne, písací stôl a stolička, stolová lampa. Zariadenia izieb nie sú identické.

Výbava zariadenia na osobnú hygienu v bytoch pozostáva z umývadiel vybavených kombinovanou batériou s prívodom teplej a studenej vody, zrkadiel, poličky na odkladanie toaletných potrieb, polouzavretej kabíny so závesom pre sprchu, vaňu a z dvoch záchodov v uzavretej kabíne, v ktorých súkromie je zabezpečené oznamovacou tabuľkou. Súčasťou bytu je aj automatická práčka. Kuchynskú časť tvorí kuchynská linka, ktorá je vybavená plynovým sporákom s elektrickou rúrou, chladničkou, mikrovlnnou rúrou, drezom a ostatnými spotrebičmi pre domácnosť. Tiež sa tu nachádza komora – malá miestnosť s poličkami na suché potraviny.

V byte sa nachádza aj miestnosť pre vychovávateľa a miestnosť pre pomocné vychovávateľky. K dispozícii sú tiež skladové priestory, ktoré slúžia na uskladnenie športových potrieb a iných vecí príležitostne potrebných v domácnosti. Prízemné byty majú svoju terasu, na ktorú je vchod z obývačky (tri byty).

9. Počet zamestnancov centra

Odborný tím centra pre vykonávanie opatrení pobytovou formou tvoria:

- 2 sociálni pracovníci, VŠ II. stupňa v odbore sociálna práca,
- 2 psychológovia, VŠ II. stupňa v odbore psychológia,
- 1 liečebný pedagóg, VŠ II. stupňa v odbore liečebná pedagogika, klinická špecializácia v odbore liečebná pedagogika.

Odborný tím centra pre vykonávanie opatrení ambulatnou a terénnou formou bude tvoriť:

- 5 sociálni pracovníci/asistent sociálnej práce, VŠ I., II. stupňa v odbore sociálna práca,
- 2 psychológovia, VŠ II. stupňa v odbore psychológia.

Zamestnancami samostatne usporiadaných skupín sú:

- 8 vychovávateľa (pedagogickí zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním II. stupňa),
- 10 pomocných vychovávateľov s úplným stredným vzdelaním,
- 4 pomocní vychovávateľa s úplným stredným vzdelaním a ekonomickou agendou.

V budúcnosti sa plánuje rozšíriť pracovná pozícia pomocná vychovávateľka o dva úväzky.

Profesionálni náhradní rodičia centra:

- 5 profesionálnych náhradných rodín s úplným stredným vzdelaním.

Personálna matica samostatne usporiadaných skupín:

1. samostatne usporiadaná skupina		2. samostatne usporiadaná skupina	
Vychovávateľ	2	Vychovávateľ	2
Pomocný vychovávateľ	2	Pomocný vychovávateľ	2
Pomocný vychovávateľ s EA	1	Pomocný vychovávateľ s EA	1
3.samostatne usporiadaná skupina		4. samostatne usporiadaná skupina	
Vychovávateľ	2	Vychovávateľ	2
Pomocný vychovávateľ	3	Pomocný vychovávateľ	3
Pomocný vychovávateľ s ekonomickou agendou	1	Pomocný vychovávateľ s ekonomickou agendou	1

10. Odborné činnosti a pomoc zabezpečené inou právnickou alebo fyzickou osobou

V prípade, že centrum nie je schopné z nejakých dôvodov poskytnúť dieťaťu potrebnú formu odbornej činnosti a pomoci, je na centre, aby zabezpečila tieto formy prostredníctvom inej právnickej alebo fyzickej osoby v zmysle § 49 ods.5, Zákona č. 305/2005 v znení neskorších predpisov. Vychádzajúc z našich skúseností, jedná sa predovšetkým o:

- podporu vnútornej motivácie dieťaťa k zmene, vytrvalosti a vôľovej zložky osobnosti ovplyvňovanej momentálnymi citovými stavmi a snahou o okamžité uspokojenie svojich potrieb organizáciou vonkajšieho výchovného prostredia a jeho cieľným štruktúrovaním – režimovými prvkami, jasne vymedzenými a presnými pravidlami a formou striktnejšieho narábania s odmenami a trestami,
- elimináciu nežiadúcich návykov (nikotinizmus), fixovanie sebaobslužných a najmä pracovných návykov a lepšie zvládanie organizáciu svojho času,
- využitie režimových prvkov zariadenia, vekovej konzistentnosti ostatných detí pri fixovaní zručností, budovaní kontroly správania, rešpektovaní hraníc a pravidiel a podpore vnútornej motivácie,
- preventívne pôsobenie proti narastaniu a fixovaniu negatívneho správania,
- optimalizáciu citového vývinu, emočnú stabilizáciu a internalizáciu spoločenských noriem (vzťah k autorite, dospelému, k sebe samému, akceptovanie hraníc, pravidiel),
- zmenu postojov pozitívnym smerom, najmä postojov k svojmu správaniu, docielenie spolupráce a ochoty k zmene, prijatie zodpovednosti za svoje správanie,
- optimalizáciu psychosociálneho vývinu a skvalitnenie osobnostnej a sociálnej integrácie,
- zabezpečenie povinnej školskej dochádzky u dieťaťa dlhodobo na úteku,
- zabezpečenie starostlivosti, prípravy na povolanie, zdravotnej starostlivosti u dieťaťa dlhodobo na úteku,
- odborné činnosti, týkajúce sa diferenciálnej diagnostiky pri CAN, komplexnej vývinovej traume,
- špeciálno-pedagogickú diagnostiku, diagnostiku ŠPU z dôvodu integrácie v ZŠ.

V prípade, že centrum nedokáže zabezpečiť vyššie uvedené odborné činnosti, osloví orgán SPODaSK za účelom spoločného riešenia situácie dieťaťa.

11. Spôsob oboznamovania detí, rodičov a iných fyzických osôb s programom centra

V súčasnosti prebieha oboznamovanie s programom centra formou rozhovoru pri osobnom alebo telefonickom kontakte. K 1.1.2019 je program centra zverejnený aj v písomnej podobe na sídle webovej stránky zariadenia a v tlačenej podobe v priestoroch centra. Po sprístupnení informácií o programe centra rodičia alebo iné fyzické osoby svojím podpisom potvrdia, že s programom boli oboznámení a informáciám porozumeli. V prípade nejasností pred podpísaním prehlásenia bude program rodičom a iným fyzickým osobám opakovane vysvetlený členmi odborného tímu (psychológovia, sociálni pracovníci, liečebný pedagóg).

Deťom a mladým dospelým bude obsah programu vysvetlený v rámci rozhovoru odborným zamestnancom (psychológom) primerane veku a mentálnym schopnostiam dieťaťa do siedmich dní od príchodu dieťaťa do centra. K jednotlivým bodom sa budú pedagogickí zamestnanci (vychovávateľa) priebežne vracat' a analyzovat' ich spolu s deťmi na samostatne usporiadanej skupine.

12. Odborné metódy práce s dieťaťom, mladým dospelým a jeho rodinou

Každému klientovi centra je nezávisle na forme pobytu poskytovaná adekvátna starostlivosť, pomoc a podpora. Každému klientovi je poskytovaná ako sociálna, tak i psychologická, či výchovná a liečebnopedagogická starostlivosť. „Mladým dospelým“ (klientom po dovŕšení 18-teho roku života), ktorí sa nachádzajú v zariadení centra je poskytovaná psychologická starostlivosť a starostlivosť liečebného pedagóga v prípade ich dobrovoľného rozhodnutia.

Psychológ pracujúci v zariadení centra realizuje a zodpovedá za nasledovné činnosti:

1. Proces prijatia a adaptačné obdobie klienta

Cieľom je uľahčiť adaptáciu na nové prostredie, zohľadňujúc mentálnu vyspelosť a osobnostné charakteristiky dieťaťa. Proces prijatia pozostáva z úvodného pohovoru, ktorý je zameraný na:

- a) dôvody umiestnenia** – interpretácia dôvodov umiestnenia zo strany dieťaťa, spracovanie týchto dôvodov, akceptácia dôvodov prezentovaných zamestnancom centra, analýza a perspektívy,

b) zber anamnestických údajov

- rodinných / rodičia, súrodenci, príbuzní, vzťahy vo vnútri rodiny, výchova, kooperácia, dôležitosť/,
- osobných / škola-začlenenie do kolektívu, prospech, opakovanie ročníka, postoj k rovesníkom a k vyučujúcim, mimoškolské aktivity, zdravotný stav – ochorenia, medikamentózna liečba/,

c) cieleň rozhovor – úmyslom je priblížiť dieťaťu nové prostredie, zdôrazniť režim a poriadok centra, oboznámiť ho s internými predpismi, so životom v skupine, do ktorej bude zaradené,

d) v závere sa realizuje prehliadka celého zariadenia a zaradenie do konkrétnej skupiny.

2. Odborná psychologická diagnostika

Predpokladom adekvátneho prístupu a pomoci zo strany psychológa je vždy nadviazanie kvalitného vzťahu, ktorý by mal byť založený na empatii /vcítenie sa/ a dôvere / úzko súvisí s pocitom istoty a bezpečia/. Len za týchto podmienok môže odborník zabezpečiť nasledovné formy psychodiagnostiky:

- **vstupná odborná psychodiagnostika**, ktorá sa vykonáva najneskôr do troch mesiacov od príchodu dieťaťa prostredníctvom štandardizovaných odborných psychologických a psychodiagnostických metód a postupov a zameriava sa na aktuálnu situáciu dieťaťa, osobnú a rodinnú anamnézu, zdravotný stav, tiež mentálne predpoklady, osobnostné charakteristiky, sociálne vzťahy, názory a postoje k rodine, či mapovanie zvláštnych prejavov, vyžadujúcich si prípadné intervencie odborníkov z iných oblastí,
- **opakovaná odborná psychodiagnostika** sa viac-menej vykonáva len v prípade zmeneného psychického a emočného stavu klienta / čo je počas pobytu dieťaťa v zariadení skôr pravidlom ako výnimkou/ alebo na žiadosť inej inštitúcie,
- **periodická odborná psychodiagnostika** je aktuálna len u detí do 3 rokov, jedná sa o skrining psychomotorického vývinu dieťaťa, ktorý okrem podstatných náležitostí ako je meno, vek a pod., zahŕňa fyzický vývin, hrubú a jemnú motoriku, vývin reči, tiež sociabilitu a emocionalitu, vzťah k súrodencom a k dospelaj osobe, ktorá mu zabezpečuje starostlivosť,

- **odporúčenie klienta k inému špecialistovi na odbornú diagnostiku** v prípade, že psychológ centra nemôže alebo z nejakých dôvodov nie je schopný danú odbornú pomoc zabezpečiť.

a) Individuálna práca psychológa v zariadení centra predstavuje:

- **skrining psychického a emočného stavu klienta** – jedná sa o posúdenie momentálneho psychického a emocionálneho stavu dieťaťa odbornými psychodiagnostickými postupmi ako sú rozhovor, pozorovanie, projektívne techniky, kresby, dotazníky a prípadné odporúčenie zmeny v psychologickej starostlivosti,
- **psychologické poradenstvo klientom** – ide o riešenie aktuálnych ťažkostí dieťaťa, vyrovnanie sa s rôznymi náročnými životnými situáciami, profesijné poradenstvo či nácvik niektorej z foriem žiadúceho správania,
- **individuálnu psychoterapiu** – pre potreby centra realizuje psychológ /nakoľko nie je zapísaný v zozname psychoterapeutov/ tzv. psychologický výcvik v závislosti od potrieb konkrétneho dieťaťa /napr. Program psychomotorickej terapie, Stimulačný program vývinu reči, riešenie hodnotovej orientácie, zmyslu života, pojmu seba a jeho meranie grafickou metódou, osobná WEB stránka a pod./,
- **psychologické poradenstvo pre biologických rodičov a príbuzných** – psychológ poskytuje poradenstvo len v prípade záujmu a teda po podpísaní informovaného súhlasu,
- **podporu profesionálnych náhradných rodín** – psychológ centra zabezpečuje podporu a poradenstvo formou pravidelných návštev v PNR raz mesačne, vyjadruje sa k správnosti výchovných postupov vzhľadom k fyzickému veku a predpokladom dieťaťa, komunikuje aj s ostatnými členmi rodiny, odporúča formy vzdelávania a prevencie, formou pravidelných porád /1x mesačne/ informuje o dianí v centre,
- **konzultačno - poradenskú činnosť pre zamestnancov centra** – formou pravidelných porád samostatne usporiadaných skupín informuje o každom dieťati, ktoré sa v skupine nachádza, ostatných členov tímu ako i pedagogických zamestnancov,
- **prípravu klienta do náhradného rodinného prostredia** – psychológ ju realizuje vždy formou v závislosti od veku, mentálnych a osobnostných predpokladov, pričom zohľadňuje právo každého dieťaťa slobodne sa vyjadriť a rozhodnúť,

- **prípravu klienta na rôzne druhy premiestnenia** – psychológ venuje pozornosť predovšetkým analýze dôvodov premiestnenia dieťaťa, pričom poskytuje dieťaťu podporu, otvára nové možnosti a perspektívy,
- **psychologickú prácu s mladým dospelým** – jedná sa o kooperáciu na základe dobrovoľnosti, pričom mladý dospelý pred začiatkom poskytovania psychologickej starostlivosti podpíše informovaný súhlas.

b) Skupinová práca psychológa v zariadení centra zahŕňa:

Preventívne programy

Preventívne programy sú súčasťou práce každého psychológa centra, sledujú podporu a ochranu zdravia detí. Pre deti vo veku od 5 – 18 rokov sú vypracované programy:

- Prevencia šikanovania,
- Sexuálne zneužívanie,
- Príprava na rodičovstvo,
- Pravidlá bezpečného internetu, mobilu, SMS-ky,
- Práva dieťaťa, ľudské práva,
- Prevencia obchodovania s ľuďmi,
- Drogová závislosť,
- Iné závislosti.

Sociálno-psychologické výcviky (SPV)

Psychológ centra vypracováva plán sedení na každý školský rok, pričom zaraďuje deti do skupín podľa veku, pohlavia, prípadne podľa miery mentálneho znevýhodnenia. Do SPV zaraďuje všetky deti, s výnimkou detí umiestnených v PNR, keďže sa jedná o deti spravidla do troch rokov. Sedenia bývajú spravidla raz do týždňa pre každú skupinu detí a ich program je možné meniť na základe aktuálnych potrieb danej skupiny.

V rámci SPV pre malé deti / od 5 – 9 rokov/ sa realizuje:

- Intervenčný program rozvíjania prosociálneho správania,
- Štruktúrovaný rozvojový hrový program,
- Stimulačný program vývinu reči,
- Program psychomotorickej terapie,

- Preventívne programy /vid' vyššie/.

SPV pre chlapcov a dievčatá / zvlášť/:

- Závislosti / cigareta, váš nepriateľ, čo neviete o drogách/,
- Obchodovanie s ľuďmi,
- Aktívne sociálne učenie / Encounter , sociálne zručnosti/,
- Komunikačné zručnosti / rozvoj KZ/,
- Medziľudské konflikty a i..

SPV pre deti s väčším mentálnym znevýhodnením:

- Rozvoj sociálnych zručností,
- Sebareflexia,
- Sexuálne zneužívanie,
- Moja budúcnosť a i..

c) Rodinné a párové poradenstvo

Realizuje psychológ centra v prípade záujmu rodiny po podpísaní potrebného informovaného súhlasu. Jedná sa o podporu vzťahov, či už „dieťa-rodíč“ alebo „rodíč-rodíč“.

Okrem vyššie uvedených činností sa psychológ centra zúčastňuje organizovaných prípadových a rodinných konferencií, tiež porad, metodických stretnutí odborných zamestnancov, komunikuje so školami podľa ich potrieb, či sprevádza deti k špecialistom z odboru medicíny, t.j. k pedopsychiatrom a neurológom v záujme objektivity poskytovaných informácií.

Liečebný pedagóg podľa zákona č. 317/2009 Z. z. vykonáva odbornú činnosť v rámci terapeuticko-výchovnej pomoci deťom a žiakom, ktorí majú poruchy vývinu alebo správania a pre svoje zdravotné znevýhodnenie alebo jeho následky nie sú schopní viesť veku primeraný spôsob života alebo deťom a žiakom, ktorých psychický, emocionálny alebo sociálny vývin je ohrozený. Poskytuje terapeuticko-výchovnú pomoc a poradenstvo zákonným zástupcom klientov, záujemcom o náhradnú starostlivosť, pedagogickým a odborným zamestnancom škôl a školských zariadení, zamestnancom centra, ktorí sa podieľajú na výchove a vzdelávaní klientov.

Liečebný pedagóg pracujúci v zariadení realizuje a zodpovedá za nasledujúce činnosti:

- **liečebnopedagogická diagnostika a rediagnostika** (vstupná diagnostika, doplňujúca diagnostika, liečebnopedagogická diagnostika vývinová/funkčná),
- **liečebnopedagogická starostlivosť preventívna** (práca s klientom, so skupinou, práca s rodinou a blízkymi klienta, profesionálnymi rodičmi, práca so školou, kolíznym opatrovníkom, inými subjektmi),
- **liečebnopedagogická intervencia.**

Liečebnopedagogická intervencia vo forme jednorazových cvičení v rámci: bazálnej stimulácie, senzomotorickej stimulácie, aktivácie a mobilizácie psychických síl, tréningu kognitívnych schopností, sociointegračných a sebaobslužných cvičení, terapie a korekcií porúch vývinu, terapie a korekcie špecifických porúch učenia, liečebnopedagogická intervencia pri poruchách správania.

Liečebnopedagogickú intervenciu ako súvislý korekčný, podporný, individuálny edukačný, psychosociálne rehabilitačný, krízový program zahŕňa:

- **individuálna práca** v rámci terapie hrou, arteterapie, ergoterapie, dramaterapie, biblioterapie, muzikoterapie, psychomotorickej terapie, animoterapie, rodinnej terapie,
- **skupinová práca** v rámci terapie hrou, arteterapie, ergoterapie, dramaterapie, biblioterapie, muzikoterapie, psychomotorickej terapie, animoterapie, rodinnej terapie,
- **poradenská práca a krízová intervencia** (pre klienta, pre rodinu a blízkych klienta),
- **spolupráca so zamestnancami centra a s externými subjektmi.**

V centre sa vykonáva sociálna práca, pričom v rámci odborných metód práce sociálneho pracovníka centrum zabezpečuje:

- získavanie informácií,
- rozhovor, pozorovanie (priamo v rodine),
- analýzu údajov,
- plánovanie ,
- podávanie informácií o centre,
- vytváranie plánu práce s rodinou,
- rodinné konferencie,
- prípadové konferencie.

Sociálna práca v centre pozostáva z nasledovných etáp:

a) Etapa sociálnej evidencie - úvodná etapa práce sociálneho pracovníka s klientom – dieťaťom a jeho rodinou. Jedná sa o etapu prvého kontaktu, pričom prvému kontaktu s klientom spravidla predchádza kontaktovanie a poskytnutie základných informácií orgánom SPODaSK. Cieľom prvého kontaktu / rozhovoru/ je zoznámiť sa s klientom, jeho sociálnym problémom, sociálnou situáciou, predpokladaným rozsahom a časovou naliehavosťou sociálneho problému. Pracovník získava základné údaje a informácie, pričom zisťuje potreby klienta. Poskytuje klientovi základné sociálne poradenstvo, informácie o službách, ktoré zariadenie poskytuje, o jeho právach a povinnostiach v zariadení, o možnostiach udržiavania osobného, telefonického a písomného styku s rodičmi a inými blízkymi osobami.

Informácie získané v tejto i nasledujúcich etapách práce s klientom vedú k nutnosti vedenia dokumentácie - spisu klienta. Súčasťou spisu sú základné údaje o klientovi, záznamy sociálneho pracovníka o práci s klientom a správy od spolupracujúcich odborníkov a inštitúcií, týkajúce sa klienta. Centrum v úvodnej etape spolupracuje s orgánom SPODaSK, rodinou dieťaťa a zdravotníckym zariadením.

b) Etapa diagnostická - etapa vypracovania sociálnej anamnézy dieťaťa, presného vymedzenia problému a stanovenia sociálnej diagnózy. Medzi používané metódy patrí rozhovor, pozorovanie a analýza dokumentov. Pracovník získava komplexné informácie o klientovi, o jeho sociálnom okolí, o vzniku, priebehu a príčinách problému. Zameriava sa predovšetkým na identifikačné údaje, dôvod k sociálnej práci, rodinné zázemie a sociálne pozadie dieťaťa, zdravotný stav, vzdelávanie, emocionálne prejavy. Zaujímajú ho informácie o rodičoch, ich vzdelanie, zamestnanie a ekonomická situácia, bývanie, schopnosť riešiť problémy, tiež aký celkový dojem vzbudzuje.

Anamnéza je zameraná predovšetkým na mapovanie situácie a sociálneho prostredia, v ktorom dieťa žilo, s akými ľuďmi bolo a je v kontakte, aké má s nimi vzťahy, aké poruchy sa u neho objavujú vo vzťahu s okolím, atď.. Pracovník získava informácie priamo od dieťaťa, príp. od rodinných príslušníkov a odborníkov, ktorí mali alebo majú dieťa v starostlivosti. Výsledkom je formulovanie bazálnej diagnózy.

Súčasťou tejto etapy je aj organizovanie prípadovej konferencie za účelom získania komplexných informácií a dohody o postupe riešenia problému.

Centrum v procese sociálnej diagnostiky spolupracuje s orgánom SPODaSK, rodinou dieťaťa, organizáciami, ktoré s rodinou pracujú, resp. pracovali v minulosti, školským zariadením, poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti.

c) Etapa plánovania terapie. Na základe získaných informácií, zhodnotenia situácie dieťaťa a rodiny, po posúdení možností rodičov, ďalších príbuzných a iných blízkych osôb, riešiť situáciu dieťaťa a rodiny, vypracuje sociálny pracovník v spolupráci s orgánom SPODaSK plán sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou, vrátane stanovenia konkrétnych cieľov a úloh smerujúcich k riešeniu aktuálnej situácie klienta ako i metód sociálnej práce:

- v prípade vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa na základe dohody - plán vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa, na ktorom participuje centrum, orgán SPODaSK, rodič a dieťa; následne je vypracovaná písomná dohoda podmienok vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa;
- v prípade vykonávania pobytového opatrenia na základe rozhodnutia súdu - individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa, na ktorom participuje centrum, orgán SPODaSK a dieťa;
- v prípade vykonávania opatrení ambulantnou alebo terénnou formou - plán vykonávania opatrení ambulantnou alebo terénnou formou, na ktorom participuje centrum, orgán SPODaSK, rodič, mladý dospelý, iné centrum a dieťa; následne je vypracovaná dohoda podmienok vykonávania opatrení ambulantnou alebo terénnou formou, a to v prípade vykonávaní opatrení na základe dohody.

d) Etapa terapeutická je etapou riešenia problému, realizáciou sociálneho zásahu, ktorý prebieha buď v rovine vzťahu „klient a sociálny pracovník“ alebo v spolupráci s inými odborníkmi, ktorých môže sociálny pracovník kontaktovať. Účelom intervencie je zmiernenie alebo odstránenie toho, čo je definované ako sociálny problém. Pracovník sprevádza klienta jednak poskytovaním pomoci k svojpomoci, podpory, ocenenia, povzbudenia a umožnením ventilácie /verbalizovania pocitov, ťažkostí, úzkosti, sklamaní/.

e) Etapa ukončenia terapie nastáva, ak:

- centrum so súhlasom orgánu SPODaSK skončí vykonávanie opatrení ambulantnou formou, ak dieťa, rodič alebo plnoletá fyzická osoba nespupracuje (§ 59, ods. 9);

- pobyt dieťaťa v prípade vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa na základe dohody končí uplynutím dohodnutej doby (§ 48, ods. 3);
- vykonávanie pobytového opatrenia súdu v centre končí rozhodnutím súdu o zrušení ústavnej starostlivosti, zrušení výchovného opatrenia, neodkladného opatrenia, zverení dieťaťa do starostlivosti budúcich osvojiteľov, zverení dieťaťa do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti; uplynutím obdobia uvedeného v rozhodnutí súdu o nariadení neodkladného opatrenia, uplynutím obdobia, na ktoré bolo uložené výchovné opatrenie, nadobudnutím plnoletosti dieťaťa.

13. Plánovanie a vyhodnocovanie výchovnej činnosti

Centrum má vypracovaný program výchovnej činnosti (viď príloha č.2). Každá samostatne usporiadaná skupina si tento program spracuje s ohľadom na svoje špecifické podmienky. Koordinátor pripraví jeho návrh, ostatní zamestnanci samostatne usporiadanej skupiny ho aktívne pripomienkujú a dopĺňajú. Program výchovnej činnosti je naplánovaný na obdobie 12 mesiacov, po ich uplynutí je vyhodnotený. Pri tvorbe programu výchovnej činnosti zamestnanci skupiny vychádzajú z individuálnych plánov rozvoja osobnosti dieťaťa všetkých detí v samostatne usporiadanej skupine. Program môže byť podľa potrieb samostatne usporiadanej skupiny flexibilne upravovaný aj mimo štandardného obdobia 12 mesiacov.

Výchovná činnosť je zameraná na zdravý životný štýl, či už v oblasti fyzického zdravia, ako aj duševného zdravia, na rozvoj jednotlivých zložiek osobnosti, na multikulturalitu, úctu k tradíciám. Konkrétne výchovné aktivity zohľadňujú záujmy detí a sú v súlade s individuálnymi plánmi výchovnej práce jednotlivých detí v skupine. Individuálne plány výchovnej práce mesačne tvorí a vyhodnocuje spolu s dieťaťom (s ohľadom na vek a mentálnu úroveň) vychovávateľ (pedagogický zamestnanec), ktorý má dieťa v individuálnej starostlivosti. Každá samostatne usporiadaná skupina centra vypracúva a vyhodnocuje plán výchovnej činnosti. Plán činnosti sa tvorí na začiatku kalendárneho roka.

Uvedený plán sa vyhodnocuje priebežne na jednotlivých stretnutiach samostatne usporiadaných skupín s odborným tímom.

Zameranie plánu:

- zdravý životný štýl,
- pravidelné športové aktivity,
- aktívne trávenie voľného času, víkendov,
- dodržiavanie tradícií (Veľká noc, Vianoce, karneval, fašiangy, ...),
- účasť na kultúrnych podujatiach,
- preventívne aktivity (šikanovanie, sexuálne zneužívanie, príprava na rodičovstvo...),
- bezpečnosť cestnej premávky,
- spoločenské správanie,
- rozvoj finančnej gramotnosti,
- rozvoj pracovných zručností,
- rozvoj sociálnych zručností a i.

Konkrétne aktivity zohľadňujú záujmy detí v konkrétnej samostatne usporiadanej skupine a plánujú vychovatelia v spolupráci s deťmi. Pri každej výchovnej činnosti je určená zodpovedná osoba, časový horizont a spôsob uskutočnenia plánovanej činnosti.

REŽIM DŇA	
Pondelok - Piatok	
6,00 – 6,30	Budíček
6,30 – 7,00	Raňajky
7,00 – 7,30	Odchod do školy
12,00 – 15,00	Príchod zo škôl a osobné aktivity detí
15,30	Olovrant
16,00 – 18,00	Príprava na vyučovanie
18,00 – 18,30	Večera
18,30 – 20,30	Osobné aktivity detí
20,30 – 22,00	Individuálne večierky

Sobota - Nedeľa	
7,00 – 7,30	Budíček
7,30 – 8,00	Raňajky
8,00 – 12,00	Aktívne trávenie voľného času SUS
12,00 – 12,30	Obed

12,30 – 18,00	Aktívne trávenie voľného času SUS
18,00 – 18,30	Večera
18,00 – 18,30	Osobné aktivity detí
20,30 – 22,00	Individuálne večierky

14. Rozsah hodín, počas ktorých sa vykonávajú jednotlivé opatrenia

Opatrenia ambulantnou, terénnou formou sa vykonávajú od pondelka do piatku a to v čase, ktorý je uvedený v tabuľke. Ambulantné opatrenia sú vykonávané v priestoroch centra.

STRÁNKOVÉ HODINY		
	Ambulantná forma	Terénna forma
Pondelok	9,00 - 12,00 13,00 - 16,00	9,00 - 12,00
Utorok	Nestránkový deň	13,00 - 17,00
Streda	9,00 - 12,00 13,00 - 17,00	9,00 - 12,00
Štvrtok	Nestránkový deň	13,00 - 17,00
Piatok	9,00 - 12,00	9,00 - 12,00

Časová dotácia pre ambulantnú/terénnu prácu v rozsahu:

- **dvaja psychológovia** v rozsahu priamej činnosti **2x 70 hodín/mesačne** (140 hod. mesačne),
- **piati sociálni pracovníci** v rozsahu priamej činnosti **5x 70 hodín/mesačne** (350 hod. mesačne).

15. Plány individuálneho rozvoja osobnosti dieťaťa, Individuálny plán odbornej práce s dieťaťom a jeho rodinou, Plán odbornej práce s plnoletou fyzickou osobou (opis, tvorba, vyhodnotenie)

Centrum sa pri tvorbe a vyhodnocovaní plánov rozvoja osobnosti dieťaťa striktne pridržiava Vyhlášky 103/2018, § 30, odsek 5, 6, 7, a teda:

(5) Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa je súbor čiastkových plánov vykonávania odborných činností v centre, najmä

- a) plán sociálnej práce,
- b) plán výchovnej práce s dieťaťom,
- c) hlavné úlohy psychologickkej činnosti psychológa centra,
- d) plán komplexnej ošetrovateľskej starostlivosti, ak si to zdravotný stav dieťaťa vyžaduje.

(6) Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa obsahuje

- a) cieľ odbornej práce s dieťaťom, jeho rodinou alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa a ďalšími fyzickými osobami, ktorý určí orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a centrum spoločne,
- b) kontaktné údaje zamestnanca, ktorý koordinuje plnenie úloh individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa,
- c) kontaktné údaje zamestnanca, ktorý vedie a koordinuje plnenie plánu podľa odseku 2 písm. b) až d) plánu sociálnej práce s dieťaťom.

(7) Cieľ podľa odseku 2 písm. b) a cieľ individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa podľa odseku 6 písm. a) je rovnaký a jeho plnenie sa hodnotí centrom a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v určených termínoch nie kratších ako dva mesiace. Ciele čiastkových plánov a hlavné úlohy psychologickkej činnosti nadväzujú na cieľ individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa.

Individuálny plán rozvoja osobnosti dieťaťa je súbor čiastkových plánov vykonávania odborných činností v centre, ktoré smerujú k naplneniu hlavného cieľa odbornej práce s dieťaťom, jeho rodinou alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, a ďalšími fyzickými osobami. Tento cieľ určí orgán SPODaSK a centrum spoločne, pri prijatí dieťaťa do centra na pobytové opatrenie súdu najneskôr v lehote dvoch týždňov. Cieľ je možné na základe vyhodnotenia prijatých opatrení a úloh zmeniť, avšak nie skôr ako po dvoch mesiacoch. Okrem určeného cieľa odbornej práce obsahuje kontaktné údaje na koordinátorov plnenia plánu a úloh na strane centra ako aj na strane orgánu SPODaSK.

Čiastkové plány individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa, ktoré nadväzujú na jeho hlavný cieľ sú:

- a. plán sociálnej práce,
- b. plán výchovnej práce s dieťaťom,
- c. hlavné úlohy psychologickéj činnosti psychológa centra,
- d. hlavné úlohy liečebnopedagogickéj činnosti liečebného pedagóga centra,
- e. plán činnosti pre rodinu počas krátkodobých pobytov dieťaťa v rodinnom prostredí, najmä v procese sanácie.

Podkladom pre vypracovanie čiastkových plánov je komplexná diagnostika dieťaťa (sociálna, zdravotná, psychologická, pedagogická, liečebnopedagogická) a jeho rodiny, vrátane výstupov z úvodnej prípadovej konferencie, na ktorú sú prizvaní všetci podstatní aktéri v živote dieťaťa. Pre dieťa umiestnené do centra pobytovou formou na dohodu sa vypracuje Plán vykonávania opatrení pobytovou formou. Klienti centra, využívajúci ambulantnú alebo terénnu formu pomoci, majú vypracovaný Plán vykonávania opatrení ambulantnou alebo terénnou formou.

Plánovanie sociálnej práce a jej vyhodnocovanie v centre vykonáva sociálny pracovník. Plán sociálnej práce sa vyhodnocuje s ohľadom na stanovenie termínov v pláne, najneskôr však o šesť mesiacov od jeho vypracovania, resp. posledného vyhodnotenia.

Plán sociálnej práce obsahuje:

- a) mieru ohrozenia dieťaťa určenú orgánom SPODaSK,
- b) zhodnotenie situácie dieťaťa a jeho rodiny,
- c) spolupracujúce subjekty na tvorbe plánu sociálnej práce, ak sa na tvorbe plánu sociálnej práce podieľali,
- d) ciele sociálnej práce v centre,
- e) konkrétne úlohy na dosiahnutie cieľov
  - centra vrátane metód sociálnej práce,
  - orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
  - plánu sociálnej práce s rodinou orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
  - obce, akreditovaného subjektu, ak sa podieľajú na plnení plánu sociálnej práce,

- ďalších osôb, ak boli v pláne určené úlohy pre tieto osoby,
- f) kritérium hodnotenia splnenia alebo úlohy a termín prehodnotenia úlohy,
- g) výsledok prehodnotenia plnenia úloh,
- h) výsledok prehodnotenia miery ohrozenia dieťaťa,
- i) ďalšie rozhodujúce skutočnosti,
- j) súčasťou plánu sociálnej práce je plán prípravy na osamostatnenie sa spracovaný od 16-teho roku veku dieťaťa a plán osamostatňovania sa mladého dospelého, ktorého súčasťou je aj predpokladaný spôsob zabezpečenia si ďalšieho bývania.

Pedagogická dokumentácia

Pedagogická dokumentácia reprezentuje výchovnú prácu s dieťaťom, pričom jej včasné odovzdávanie a kompletizáciu v centre koordinuje vedúci úseku starostlivosti o dieťa.

Pedagogická dokumentácia obsahuje:

- Plán výchovnej práce dieťaťa,
- Organizačný projekt podujatí,
- Skupinovú knihu,

Plán výchovnej práce dieťaťa

Plán výchovnej práce dieťaťa vypracovávajú obaja hlavní vychovávatelia spolu s konkrétnym dieťaťom v skupine. Vychovávatelia vychádzajú zo štúdia dokumentácie dieťaťa, vlastnej pedagogickej diagnostiky a dôkladného poznania individuálnych potrieb a osobnosti dieťaťa, rešpektujúc jeho názor, pohľad, vek a vývinovú úroveň. Reflektujú pritom zásady tvorivo-humanistickej výchovy a pri tvorbe plánu postupujú podľa Zelinovho modelu rozvoja osobnosti **KEMSAK**, ktorý zahŕňa nasledovné oblasti:

K – kognitivizácia – myslenie

- rozvíjanie myslenia, príprava na vyučovanie, postupné odstraňovanie medzier vo vedomostiach dieťaťa spôsobených zanedbávaním, neprospevaním alebo záškoláctvom.

E – emocionalizácia – city

- rozvíjanie emócií a prežívania, afektívnej stránky osobnosti dieťaťa, stimulácia citového vývinu.

M – motivácia – vnútorná potreba

- stimulovanie vnútornej motivácie, schopnosti interiorizácie.

S – socializácia – vzťahy

- rozvíjanie komunikačných zručností, prosociálneho správania, rovesníckych vzťahov aj vzťahov k rodine a príbuzným dieťaťa, rozvíjanie sebaobslužných návykov a samostatnosti. Budovanie vzťahu s novým dieťaťom a zdravých vzťahov v skupine medzi deťmi.

A – axiologizácia – hodnoty

- rozvíjanie hodnotiaceho myslenia, schopnosti tvoriť kompromisy, kooperovať s dospelými a deťmi, rešpektovať pravidlá na skupine aj v spoločnosti, stimulácia vývinu svedomia.

K – kreativizácia – tvorivosť

- rozvíjanie tvorivých schopností a talentov dieťaťa.

Plán výchovnej práce sa odovzdáva vedúcemu úseku starostlivosti o dieťa najneskôr do 10. dňa mesiaca, na ktorý je PVP vypracovaný. Ciele stanovuje vychovávateľ tak, aby spĺňali kritériá SMART, to znamená, že sú konkrétne, merateľné, dosiahnuteľné pre dieťa, reálne a výsledky sa dajú sledovať v čase. Plán výchovnej práce vyhodnocujú vychovávatelia spolu s dieťaťom každý mesiac. Dieťa plán podpíše, prípadne sa písomne k plánu vyjadrí.

Plán výchovnej práce dieťaťa zahŕňa:

- záznamy komunikácie so školou,
- záznamy o zdravotnej starostlivosti dieťaťa,
- záznamy o návštevách rodičov a pobytoch dieťaťa v biologickej rodine alebo u blízkej osoby,
- plán osamostatnenia pre deti od 16 rokov a mladých dospelých.

Priebeh každého pobytu dieťaťa v biologickej rodine vychovávateľ popíše, pričom môže použiť tzv. *Dotazník na hodnotenie pobytu dieťaťa v biologickej rodine* (uvedený na nasledujúcej strane).

DOTAZNÍK NA HODNOTENIE POBYTU DIEŤAŤA V BIOLOGICKEJ RODINE

- Dieťa opisuje pozitívne zážitky s rodičmi, spoločné činnosti, rozhovory.
- Dieťa opisuje bitky, požívanie alkoholu, hádky.
- Dieťa nechce rozprávať o pobyte doma.
- Dieťa počas pobytu trávilo veľa času s rodičmi.
- Dieťa sa počas pobytu túlalo a zdržiavalo sa vonku, prípadne na inom mieste ako doma.
- Dieťa sa vrátilo z pobytu doma v dobrom stave.

Dieťa prišlo:

- vyhladované,
  - špinavé,
  - choré (aké ochorenie),
  - malo parazity,
  - zranené.
-
- Dieťa po príchode nejavilo žiadne známky telesných trestov.
  - U dieťaťa sa objavili modriny, poranenia.
  - Rodičia dodržali dohodnutý termín návratu dieťaťa do centra.
  - Rodičia popisujú pobyt dieťaťa u nich pozitívne.
  - Rodičia popisujú pobyt dieťaťa u nich negatívne.
  - Rodičia zatajujú informácie o pobyte dieťaťa.
  - Dieťa sa dopustilo počas pobytu trestnej činnosti, požívalo alkohol, omamné látky.
  - Dieťa sa teší na ďalšiu návštevu.
  - Dieťa odmieta pobyt v rodine.
  - Dieťa má ambivalentné pocity.
-
- Správanie v skupine sa po pobytoch doma zlepšilo (popísať).
-
- Správanie sa v skupine po pobytoch doma zhoršilo (popísať).

Plán prípravy na osamostatnenie zahŕňa nasledujúce témy:

1. Štúdium dieťaťa

- zváženie osobnostných predpokladov, preferencií dieťaťa a jeho študijných výsledkov, výber vhodnej školy po ukončení ZŠ,
- mapovanie predstáv dieťaťa o ďalšom profesijnom smerovaní a jeho usmernenie,
- spoločné zhodnotenie predpokladov dieťaťa na pokračovanie v štúdiu formou nadstavby, VŠ atď.,
- usmernenie dieťaťa v prípade nadobúdania ďalších profesijných zručností (brigády, získanie vodičského preukazu, barmanského kurzu, atď.),
- písanie životopisu, motivačného listu,
- príprava na pracovný pohovor,
- orientácia na webových stránkach s pracovnými ponukami.

2. Finančná gramotnosť

- hospodárenie s úsporami, vreckovým,
- príprava rozpočtu osobného, rodinného,
- ako si hľadať prácu,
- zdroje príjmov,
- pracovno-právne otázky,
- dane, poplatky, odvody (Sociálna poisťovňa, zdravotné poistenie),
- poistenie, hypotéka, úvery, pôžičky, splátky, úroky, iné produkty na finančnom trhu,
- ako komunikovať s finančnou inštitúciou,
- zakladanie účtu, moderné platobné nástroje, bezpečné investovanie,
- riziká zlého rozhodnutia (pôžičky z nebankových subjektov, úroky, zadlžovanie).

3. Bývanie

- predstava dieťaťa o svojom bývaní (ubytovňa, podnájom, atď.),
- zreálnovanie predstáv dieťaťa o bývaní vzhľadom na jeho možnosti,
- pomoc pri nákupe potrebných vecí na vybavenie domácnosti po odchode dieťaťa,

- úhrady poplatkov za byt (aby dieťa vedelo, ako sa hradia poplatky za bývanie, elektrinu atď.),
- poskytnúť dieťaťu spektrum možností, kde sa má obrátiť v ťažkostiach v rôznych situáciách,
- príprava dieťaťa na podpis žiadosti o predĺženie pobytu v centre,
- spôsob vyplatenia príspevku na osamostatnenie (peňažný – v hotovosti, vecný – napr. vybavenie do domácnosti, kombinovaný – vecná časť + peňažná časť).

Plán činnosti pre rodinu počas krátkodobých pobytov dieťaťa v rodinnom prostredí, najmä v procese sanácie, obsahuje úlohy pre rodiča a úlohy pre dieťa. Plán vypracováva vychovávateľ, ktorý má dieťa v individuálnej starostlivosti alebo profesionálny náhradný rodič. Po návrate dieťaťa z pobytu tento plán vyhodnotí.

Hlavné úlohy psychologickkej činnosti pri napĺňaní cieľa individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa vypracováva a spravidla v šesť mesačných intervaloch vyhodnocuje psychológ centra.

Hlavné úlohy liečebnopedagogickej činnosti pri napĺňaní cieľa individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa vypracováva a spravidla v šesť mesačných intervaloch vyhodnocuje liečebný pedagóg centra.

Uvedené plány a hlavné úlohy starostlivosti poskytovanej odborným tímom centra sú zdieľané v spoločnom úložisku dokumentov, čím je zabezpečená aktuálna informovanosť všetkých zúčastnených zamestnancov centra, v písomnej podobe sú súčasťou dokumentácie dieťaťa. Komplexné zhodnotenie situácie dieťaťa a jeho rodiny sa realizuje spravidla po šiestich mesiacoch, pričom štandardným obdobím sú mesiace január a júl.

16. Podmienky pre záujmovú, športovú, kultúrnu a rekreačnú činnosť, prejavovanie náboženského vyznania a viery

V centre sa utvárajú podmienky pre optimálnu záujmovú činnosť, športovú činnosť, kultúrnu činnosť, rekreačnú činnosť a iné voľnočasové aktivity ako i na slobodné prejavovanie náboženského vyznania a viery.

Zamestnanci centra cielene u dieťaťa rozvíjajú jeho schopnosti a talent. Športová činnosť je poskytovaná subjektmi na to určenými (športový klub, športový oddiel, skautský oddiel, plaváreň, turistika, cykloturistika, lyžovanie, a i.). Záujmové krúžky sú organizované v základných školách, v špeciálnych základných školách a v centrách voľného času. Deti môžu navštevovať aj niektorú zo základných umeleckých škôl, Mestské kultúrne centrum a Mestskú knižnicu.

Na podporu vhodného využívania voľného času detí sú sprostredkované aj kultúrne a rekreačné aktivity v rámci Bratislavy a mestskej časti Podunajské Biskupice (divadlo, kino, výstavy, a i.). Táto činnosť je im poskytovaná v čase prázdnin, resp. v dňoch bez školskej dochádzky.

Centrum vlastní svoj areál, ktorý môže v čase pobytu dieťa naplno využiť a tráviť voľný čas práve tam - či už na športové alebo iné voľnočasové aktivity. V čase využívania areálu dieťaťom je zakaždým nutná prítomnosť vychovávateľa, ktorý v tom čase zodpovedá za ochranu zdravia a života dieťaťa ako i za prípadné spôsobenie škody dieťaťom na majetku centra.

Prejavovanie náboženského vyznania a viery závisí od slobodného rozhodnutia dieťaťa/zákonného zástupcu dieťaťa. V prípade, že sa dieťa rozhodne absolvovať krst a následne významné udalosti náboženského života v rámci registrovaných a bezpečných cirkví (napr. prvé sväté prijímanie, konfirmácia), je v tomto rozhodnutí zamestnancami centra podporované. Pokiaľ je to možné, všetky rozhodujúce úkony sú realizované v úzkej spolupráci s rodičom dieťaťa alebo s inou, jemu blízkou osobou.

17. Zdravotná starostlivosť, zabezpečená deťom a plnoletým fyzickým osobám

Zdravotná starostlivosť je v centre zabezpečovaná prostredníctvom siete zdravotníckych zariadení, keďže v centre nie je vykonávaná ošetrovateľská a zdravotnícka starostlivosť. Vo všetkých samostatne usporiadaných skupinách je povinnou výbavou štandardizovaná lekárnička, a to ako pre účely poskytnutia prvej pomoci ako aj pre zásobenie základnými liekmi a zdravotníckym materiálom pre potreby zvládnutia prvých príznakov ochorenia. Väčšina zamestnancov centra absolvovala kurz prvej pomoci.

Všeobecnú pediatrickú starostlivosť poskytujú deťom ambulancie v Bratislave (zdravotné stredisko Učiteľská, Bebravská, Lotyšská), prípadne ambulancie v blízkosti miesta

pobytu (výkonu práce) profesionálneho náhradného rodiča. Odbornú lekársku starostlivosť zabezpečujú prevažne vybraní bratislavskí lekári . Výber pediatra a odborných lekárov pre deti realizuje vychovávateľ samostatne usporiadanej skupiny alebo profesionálny náhradný rodič, v zložitých prípadoch po konzultácii s odborným tímom a riaditeľom centra.

Zamestnanci centra zaznamenávajú podávanie liekov v Zázpisníku na evidenciu liekov. Evidenciu liekov podaných dieťaťu v prípade nevoľnosti z lekárničky v skupine vedie zamestnanec, ktorý liek dieťaťu podal. Evidenciu liekov vydaných rodičovi alebo blízkej osobe určených na podávanie dieťaťu počas krátkodobého pobytu mimo centra vedie službukonajúci zamestnanec. Prehľad o zdravotnom stave a poskytnutej zdravotnej starostlivosti v danom mesiaci je uvádzaný v Pláne výchovnej práce. Vychovávateľ skupiny/profesionálny náhradný rodič lekárske správy z odborných vyšetrení odovzdáva sociálnemu pracovníkovi ako súčasť spisovej dokumentácie dieťaťa.

Psychiatrická starostlivosť je osobitnou kategóriou v zabezpečovaní zdravotníckej starostlivosti a je realizovaná Detskou fakultnou nemocnicou s poliklinikou, Limbová 1, Bratislava – Kramáre, tímom lekárov: MUDr. Böhmer , MUDr. Kováčová, MUDr. Činčurová a MUDr. Katrlíková. Odporúčanie k návšteve dieťaťa u psychiatra je výsledkom dohody všetkých zúčastnených na skupinovej pracovnej porade. Pri návšteve psychiatra dieťa sprevádza spravidla psychológ, ktorý je prítomný aj pri jeho prípadnom prijímaní na hospitalizáciu.

Výber lekára pre dospelých, ako aj odborných lekárov, je osobnou záležitosťou každého mladého dospelého, pričom na požiadanie mu pomoc pri výbere poskytne sociálny pracovník, prípadne iný člen odborného tímu.

18. Zabezpečenie školskej dochádzky a prípravy na povolanie detí a plnoletých fyzických osôb

Každé dieťa, ktoré je prijaté do centra má zabezpečené vzdelávanie v systéme základných a stredných škôl. Predškôláci môžu navštevovať materskú školu MŠ Linzbothova 2 a jej vysunuté pracoviská.

Deti zo samostatne usporiadaných skupín navštevujú:

- a) základné školy – ZŠ Biskupická, ZŠ Podzáhradná
- b) špeciálne základné školy – ŠZŠ Karpatská, ŠZŠ Nevädzová
- c) stredné školy – v rámci mesta Bratislava

Deti z profesionálnych náhradných rodín spravidla navštevujú základné školy v mieste bydliska PNR, resp. podľa dohody PNR, odborného tímu a prípadne aj rodiča dieťaťa. Žiadosť o prijatie dieťaťa do materskej školy a základnej školy podpisuje riaditeľ centra.

Ak má dieťa diagnostikovanú poruchu učenia, spravidla je individuálne integrované a má školou vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací plán. Pre takéto deti, ale aj pre dieťa, ktoré má len nedostatky vo vedomostiach alebo potrebuje doučovanie, prípravu na vyučovanie v súlade s Plánom výchovnej práce zabezpečuje aj liečebný pedagóg.

Ak má vychovávateľ/PNR prístup k elektronickej žiackej knižke, je sústavne informovaný o prospechu detí, ale i o vzdelávacom procese – prebratom učive a školských aktivitách. Ak nemá prístup k elektronickej žiackej knižke, pravidelne sa informuje o výsledkoch výchovno-vzdelávacieho procesu v škole, o čom vedie záznamy v Pláne výchovnej práce na daný mesiac s cieľom pomoci dieťaťu v ďalšom období.

19. Práva dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby; práva rodiča dieťaťa a iných blízkych osôb; spôsob udržiavania kontaktu

Deti a mladý dospelý majú právo na všetky náležitosti, vyplývajúce zo zákona o SPODaSK a z vykonávacej vyhlášky, Zákona o rodine, Dohovoru o právach dieťaťa, z interných noriem centra (Vnútorný poriadok Centra pre deti a rodinu Bratislava - Učiteľská – uvedený v prílohe).

19.1 Práva detí a mladých dospelých:

- adaptovať sa na náhradné prostredie centra, ako i na bezpodmienečné prijatie ich samotných ako aj ich rodiny zamestnancami centra,
- na stabilné a bezpečné prostredie v náhradnej starostlivosti centra,
- na plánovanú budúcnosť – sanácia rodiny, NRS, osamostatňovanie sa,
- na ochranu v prostredí centra pred šikanovaním, zneužívaním a násilím,

- na súkromie,
- stretávať sa s rodičmi, so súrodencami a s fyzickými osobami, ku ktorým majú blízky vzťah,
- na nadväzovanie kontaktov a vzťahov s priateľmi a rovesníkmi,
- na vzdelanie podľa svojich schopností,
- na rozvoj svojich schopností, zručností a nadania,
- na zdravý životný štýl (stravovanie, rekreačná činnosť),
- na starostlivosť o telesné a duševné zdravie,
- vyjadriť samostatne a slobodne svoj názor vo veciach, ktoré sa ich týkajú,
- na kvalifikovanú všestrannú starostlivosť, kvalifikovanú odbornú pomoc zamestnancov centra,
- požiadať o pomoc pri ochrane svojich práv,
- na ochranu osobných údajov.

Deti majú tiež právo navštíviť člena odborného tímu, ako aj riaditeľa kedykoľvek. Majú právo vyjadriť svoje názory aj anonymne prostredníctvom schránky umiestnenej v priestoroch vstupnej chodby.

Deti z profesionálnych náhradných rodín majú možnosť kedykoľvek, najmä však počas návštevy zamestnanca v PNR komunikovať s členom odborného tímu a na požiadanie dieťaťa alebo odporúčenie člena odborného tímu aj s riaditeľom.

Pokiaľ rodičia nemajú rodičovské práva nijakým spôsobom upravené, obmedzené alebo odobraté, centrum je povinné spolupracovať s rodičmi pri výchove a starostlivosti o deti.

19.2 Práva rodičov

- Rodičia majú právo na informácie o dieťati. Informácie o dieťati podáva sociálny pracovník, s ktorým si rodič dohodne stretnutie alebo mu podá informácie telefonicky, ak je presvedčený, že komunikuje s rodičom. Informácie o bežnom fungovaní dieťaťa a vzdelávacom procese dieťaťa môže podať aj vychovávateľ. Súhrnné informácie o dieťati rodič dostáva aj počas prípadovej konferencie.
- Rodičia majú právo na udržiavanie kontaktu s dieťaťom.

- Rodičia majú právo požiadať súd o zrušenie ústavnej starostlivosti alebo o zrušenie neodkladného opatrenia či výchovného opatrenia, na základe ktorého bolo dieťa odňaté z ich starostlivosti. V centre im je v tejto veci poskytnutá odborná pomoc.

19.3 Spôsob udržiavania kontaktu dieťaťa s rodičom a ďalšími blízkymi osobami

Dieťa, pre ktoré je v centre vykonávané pobytové opatrenie súdu, má právo stretávať sa s rodičom, ak nebolo rozhodnutím súdu ustanovené inak.

Po prijatí dieťaťa do centra sa už počas prvého stretnutia s rodičmi, inými blízkymi príbuznými, prípadne inými blízkymi osobami, dohodne spôsob ich kontaktu s dieťaťom, ktorý bude v záujme dieťaťa. V súlade s vekom a rozumovou vyspelosťou dieťaťa sú dieťaťu sprostredkované pravdivé informácie o jeho pôvode, rodičoch a primerane je mu vysvetlené, prečo nemôže bývať so svojimi rodičmi. Spravidla je adaptačnej fáze dieťaťa umožnený telefonický kontakt ako i osobný kontakt za prítomnosti zamestnanca centra. V prípade neuzatvorenia dohody podmienky stretávania sa s dieťaťom určí centrum s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa.

Po diagnostike / sociálny pracovník, psychológ a i./ dieťaťa centrum v závere odporučí najoptimálnejšie spôsoby udržiavania kontaktu dieťaťa s rodičmi, príbuznými alebo blízkymi osobami, prihliadajúc na potreby dieťaťa a možnosti a schopnosti rodičov, príbuzných alebo blízkych osôb. Kontakt môže byť odporučený buď telefonický, alebo osobný - prostredníctvom návštevy v centre za prítomnosti zamestnanca centra alebo bez prítomnosti zamestnanca, či už ako vychádzka alebo ako krátkodobý pobyt v domácom prostredí rodiča, príbuzného alebo blízkej osoby dieťaťa.

Stretnutia s dieťaťom by mali byť vždy v súlade so smerovaním a s cieľmi plánu práce s rodinou. Stretnutia, ktoré smerujú k návratu do rodiny v porovnaní so stretnutiami, ktoré sú zamerané len na udržanie kontaktu dieťaťa s rodičom, príbuzným alebo blízkou osobou, majú vždy inú podobu a inú frekvenciu.

Pokiaľ má dieťa viacero blízkych ľudí, ktorí prejavujú záujem o stretávanie sa, centrum naplánuje jednotlivé návštevy tak, aby to bolo pre dieťa optimálne, aby sa toto dokázalo na návštevu nastaviť a aby vedelo, čo sa kedy bude diať. Pri plánovaní návštev je takisto vhodné zohľadniť program dieťaťa v centre - návštevu školy, záujmových krúžkov, čas na domácu prípravu na vyučovanie a čas na hru, pohybové vyžitie. Je prínosom, ak sa dá

prepojit' návšteva blízkej osoby s niektorou z prirodzených, či dôležitých činností dieťaťa - napríklad súrodeneц využíje návštevu na spoločnú hru a pod..

Rodičovi, príbuznému alebo blízkej osobe nie je umožnený kontakt s dieťaťom, pokiaľ je aktuálne pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných látok, je agresívny, vulgárny alebo sú zjavné iné formy neprijateľného správania.

19.4 Pobyт dieťaťa mimo centra

Pred prvým krátkodobým pobytom dieťaťa mimo centra zamestnanci prešetria podmienky v rodine, prípade centrum požiadá o súčinnosť zamestnancov orgánu SPODaSK. Rodič, príbuzný alebo blízka osoba musí prejaviť záujem o krátkodobý pobyt dieťaťa v jeho domácom prostredí oficiálne (telefonicky alebo osobne) u sociálneho pracovníka centra minimálne 3 pracovné dni pred odchodom dieťaťa na pobyt. Centrum je v tejto lehote povinné oznámiť orgánu SPODaSK čas, miesto a dĺžku pobytu dieťaťa mimo centra. Orgán SPODaSK má v tomto čase priestor poskytnúť centru aktuálne informácie o rodinnom prostredí, ak je to potrebné v záujme dieťaťa.

Pokiaľ má dieťa blízku osobu, ktorá však nie je v úzkom rodinnom prepojení s dieťaťom (ako rodičia, prarodičia) a táto má záujem s dieťaťom tráviť čas mimo centra, je takáto blízka osoba povinná absolvovať informačné poradenstvo. Informačné poradenstvo sa poskytuje v rozsahu najmenej 3 hodín a jeho zameranie sa týka najmä náhradnej starostlivosti, práv dieťaťa v náhradnej starostlivosti, ďalej organizácie centra a postupe v rôznych náročných a rizikových situáciách. Okrem informácií všeobecného charakteru je blízka osoba dieťaťa oboznámená tiež s okruhom tém, ktoré sú "šité na mieru" dieťaťu a jeho špecifickej situácii, v ktorej sa ocitlo. Informačné poradenstvo by malo uľahčiť blízkej osobe dieťaťa zodpovedne sa oň postarať. O absolvovaní informačného poradenstva je sociálnym pracovníkom centra vyhotovený písomný záznam.

Pri prevzatí dieťaťa rodič, príbuzný alebo blízka osoba obdrží písomný súhlas centra so zdržiavaním sa dieťaťa mimo centra. Svojim podpisom potvrdí oboznámenie sa s podmienkami pobytu dieťaťa mimo centra ako i so svojimi povinnosťami počas tohto obdobia. Súčasťou súhlasu sú aj kontakty na príslušné zodpovedné osoby, na ktoré sa môže obrátiť v prípade vzniku neočakávaných udalostí.

Pred plánovaným pobytom dieťaťa mimo centra, centrum rozhodne o poskytnutí alebo neposkytnutí príspevku na stravu pre dieťa. Príspevok na stravu vo výške stravnej jednotky alebo jej časti sa rodičovi, príbuznému alebo blízkej osobe vyplatí pri prevzatí dieťaťa. Príspevok na stravu sa neposkytuje pri pobyte dieťaťa mimo centra u budúcich náhradných rodičov v rámci sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti.

Či už sa dieťa zdržuje u rodičov, prarodičov, u iných príbuzných či blízkych osôb, centrum sleduje a zaznamenáva vplyv pobytu dieťaťa mimo centra na jeho psychický, fyzický a sociálny vývin. Centrum v rámci sledovania najlepšieho záujmu dieťaťa vyhodnocuje tieto pobyty a podľa toho perspektívne nastaví frekvenciu návštev, dĺžku návštev, príp. charakter stretnutí s blízkymi osobami, prihliadajúc na vek dieťaťa, jeho rozumovú vyspelosť a možnosti spracovania návštev v kontexte jeho prítomnosti a plánovanej budúcnosti.

Informácie z týchto vyhodnotení sú jedným z predmetov prípadových konferencií, na ktorých sa súčasne dohodnú nové pravidlá kontaktu, prípadne sa ponechajú v platnosti tie pôvodné.

Pokiaľ je dieťa umiestnené v profesionálnej náhradnej rodine (PNR), kontakt s rodičmi, prarodičmi, súrodencami a blízkymi osobami dieťaťa sa uskutočňuje rovnako, ako je vyššie popísané. Tak, ako aj ostatní zamestnanci v priamej práci s dieťaťom, aj PNR je povinný podporovať kontakt medzi rodičom dieťaťa, osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, inou blízkou osobou dieťaťa. Na stretnutia je dieťa dopredu pripravované PNR, preto centrum od rodičov, príbuzných a blízkych osôb vyžaduje dodržiavanie vopred dohodnutého času a miesta stretnutia.

19.5 Opis spôsobu, akým sa dieťa môže obrátiť aj bez vedomia centra na orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, verejného ochrancu práv, komisára pre deti, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, súd alebo prokuratúru

Centrum je z tohto pohľadu otvoreným prostredím. Deti majú priestor pre udržanie alebo vytvorenie dôverných vzťahov k osobám mimo centra. Tieto dôverné osoby, či už sú to rodičia, blízke osoby, dobrovoľníci, učitelia v škole a pod., môžu v prípade potreby pomôcť dieťaťu obrátiť sa na uvedené inštitúcie aj bez vedomia centra. Dieťa je informované o svojich právach a povinnostiach, o možnosti obrátiť sa na príslušné inštitúcie, či už formou

individuálneho rozhovoru alebo aj prostredníctvom skupinových preventívnych aktivít. Informácie sú deťom sprostredkované s ohľadom na ich vek a mentálne schopnosti.

Možnosť obrátiť sa na orgán SPODaSK má dieťa aj počas pravidelnej návštevy dieťaťa konkrétnym zamestnancom tejto inštitúcie. Dieťa má tiež informáciu, ktorý úrad práce, sociálnych vecí a rodiny vedie jeho spis, avšak len niektoré deti majú možnosť poznať „svojho sociálneho pracovníka“.

Kontakty na verejného ochrancu práv, komisára pre deti, komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, súd a prokuratúru, sú umiestnené na viditeľnom mieste pre dieťa a sú aj súčasťou tohto programu. Obrátiť sa na uvedené orgány možno telefonicky, poštou, mailom.

Verejný ochranca práv

Kancelária verejného ochrancu práv

Grösslingová 35

P. O. Box 1

820 04 Bratislava 24

web: www.detskyombudsman.sk

e-mail: detskyombudsman@vop.gov.sk

Komisár pre deti

Úrad komisára pre deti

Odborárske námestie 3

811 07 Bratislava

Web: www.komisarpredeti.sk

e-mail: info@komisarpredeti.sk

Telefón: +421 950 439 342

+421 2 32 19 16 91

Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Račianska 153

831 54 Bratislava

Web: www.komisarprezdravotnepostihnutych.sk e-mail: sekretariat@komisar.sk

Telefón: +421 2 20 42 03 09

Okresný súd Bratislava I.

Záhradnícka 10
81244 Bratislava
podatelnaosba1@justice.sk

Okresná prokuratúra Bratislava I.

Kvetná 13
P. O. Box 65
820 05 Bratislava 2

Okresný súd Bratislava II.

Drieňova 5
82702 Bratislava II
podatelnaOSBA2@justice.sk

Okresná prokuratúra Bratislava II.

Kvetná 13
P. O. Box 78
820 05 Bratislava 25

Okresný súd Bratislava III.

Námestie Biely Kríž 7
83607 Bratislava III
podatelnaosba3@justice.sk

Okresná prokuratúra Bratislava III.

Vajnorská 47
83277 Bratislava

Okresný súd Bratislava IV.

Saratovská 1/A
84454 Bratislava IV
podatelnaOSBA4@justice.sk

Okresná prokuratúra Bratislava IV.

Saratovská 1/A
844 61 Bratislava 4

Okresný súd Bratislava V.

Prokofievova ul. 12
85238 Bratislava V
podatelnaOSBA5@justice.sk

Okresná prokuratúra Bratislava V

Prokofievova ulica 4
851 01 Bratislava 5

19.6 Doručovanie pošty, prístup na internet a používanie telefónu

Dieťa prijaté do centra má právo udržiavať akýkoľvek kontakt s blízkymi osobami, teda aj formou listových zásielok.

Doručovanie pošty prebieha v centre štandardným spôsobom - listy prevezme od doručovateľa poverený zamestnanec a prideli ich na ďalšie spracovanie. Listy, ktoré sú určené deťom, neotvára. Výnimku tvoria iba listy, ktoré sú určené deťom do veku 6 rokov

alebo deťom s mentálnym postihnutím, ktoré majú problém s čítaním. Ich listy sú spravidla pridelené sociálnemu pracovníkovi, ktorý zabezpečí, aby bol list doručený vychovávateľovi, ktorý má dieťa v individuálnej starostlivosti alebo PNR, ktorý list s dieťaťom otvorí a prečíta mu ho. Listy deťom nad 6 rokov, ktoré vedia čítať, ako aj listy mladých dospelých, sú odovzdávané neotvorené.

Používanie internetu a mobilného telefónu si určuje samostatne usporiadaná skupina alebo profesionálna náhradná rodina vo svojich interných pravidlách (používanie internetu a mobilného telefónu centra je zabezpečené denne v dohodnutom čase). Používanie internetu a telefónu patriaceho deťom je kontrolované z dôvodu ochrany pred sociálno-patologickými javmi, kyberšikanou a pod. V prípade psychického, mravného, alebo iného ohrozenia dieťaťa, samostatne usporiadaná skupina a profesionálna náhradná rodina umožní prístup dieťaťa k internetu alebo mobilnému telefónu len v prítomnosti zamestnanca centra. Mobilné telefóny detí sú v nočných hodinách uschované u službukonajúceho zamestnanca.

20. Povinnosti dieťaťa alebo plnoletej fyzickej osoby; povinnosti rodiča dieťaťa a iných blízkych osôb; podmienky návštev v centre

Všetky deti alebo plnoleté fyzické osoby, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v centre, ich rodičia, blízke osoby atď., majú vo vzťahu k centru nielen svoje práva, ale aj svoje povinnosti, ktoré sú odvodené z ustanovení zákona o rodine. Povinnosti delíme z ohľadom na cieľovú skupinu:

20.1 Povinnosti detí a mladých dospelých

- Dieťa a mladý dospelý prejavuje zamestnancovi primeranú úctu a rešpekt. Oslovovanie zamestnanca dieťaťom je výsledkom ich vzájomnej dohody. Vzájomné nezhody riešia slušným spôsobom, bez používania vulgarizmov a fyzických útokov.
- Dieťa má povinnosť plniť úlohy plánované v Pláne výchovnej práce, s ktorými bolo oboznámené a ku ktorým sa s ohľadom na jeho vek a schopnosti vyjadruje. Mladý dospelý má povinnosť plniť úlohy naplánované v Pláne sociálnej práce a Pláne osamostatnenia sa.
- Dieťa a mladý dospelý má povinnosť plniť si školskú dochádzku a školské povinnosti z nej vyplývajúce primerane svojim schopnostiam.

- Dieťa má povinnosť dodržiavať pravidlá dohodnuté v SUS, v rodine PNR a v centre. Zamestnanci skupiny vytvárajú pravidlá skupiny spoločne s deťmi. V PNR vytvárajú pravidlá rodinného spolužitia dospelí spolu s deťmi z centra ako aj s deťmi biologickými. Mladý dospelý má povinnosť dodržiavať pravidlá dohodnuté v Zmluve o predĺžení poskytovania starostlivosti v centre – v samostatnej skupine pre mladých dospelých.
- Dieťa a mladý dospelý má povinnosť spolupracovať so zamestnancami centra na ochrane zdravia a bezpečia seba aj ostatných.
- Dieťa a mladý dospelý má povinnosť pomáhať a podieľať sa na spoločných aktivitách, potrebných pre adekvátne fungovanie SUS, PNR. Pomoc dieťaťa na týchto spoločných činnostiach predstavuje napr. zapájanie sa pri príprave stravy, upratovaní, ďalej akceptáciu šetrného zaobchádzania s vybavením centra, vzájomnú pomoc medzi deťmi, pomoc pri údržbe vlastných vecí ako aj zariadenia SUS, PNR a pod..
- Dieťa a mladý dospelý má povinnosť vyvarovať sa spôsobu života, ktorý by mohol byť pre neho ohrozujúci / napr. užívanie látok, ktoré poškodzujú jeho telesné a duševné zdravie/.

20.2 Povinnosti rodičov a blízkych osôb

- Rodičia majú povinnosť platiť výživné, teda úhradu za starostlivosť o dieťa na účet centra v súlade s platnou legislatívou.
- Rodičia majú povinnosť informovať centrum o všetkých skutočnostiach, ktoré môžu byť nápomocné počas dočasnej starostlivosti o dieťa v centre. Rodičia majú povinnosť informovať centrum o zmene svojho bydliska, pracoviska a svojich príjmoch, ako aj o iných dôležitých skutočnostiach / napr. uzatvorenie manželstva, narodenie dieťaťa /.
- Rodičia a blízke osoby majú povinnosť dodržiavať dohodnuté pravidlá, súvisiace s udržiavaním kontaktu s dieťaťom.
- Rodičia a blízke osoby majú povinnosť zabezpečovať starostlivosť a výchovu dieťaťa počas návštevy v domácom prostredí tak, aby bolo zachované jeho fyzické a psychické zdravie, teda uspokojené potreby tak, ako im to určuje Plán činnosti pre rodinu.
- Rodičia a blízke osoby majú povinnosť ihneď informovať centrum o závažných skutočnostiach, ktoré sa vyskytnú počas pobytu dieťaťa v jeho domácnosti (napr. zmena zdravotného stavu, útek dieťaťa, vážne výchovné problémy, konflikty a pod.).

- Rodičia a blízke osoby majú povinnosť priviesť dieťa do centra v dohodnutom čase a predložiť nimi vyhodnotený Plán činnosti pre rodinu, zostavený pre príslušné obdobie, ktoré trávi dieťa mimo centra, ak bol pobyt dieťaťa skrátený má povinnosť vrátiť preplatok príspevku. Taktiež majú povinnosť vrátiť do centra všetky veci, ktoré dieťaťu počas krátkodobého pobytu centrum poskytlo.
- V prípade, že rodičia, resp. blízke osoby nepoužijú poskytnutý príspevok na stravu adekvátne / na stravu/, riaditeľ centra môže rozhodnúť, že ďalší príspevok poskytovať centrum nebude.

21. Taxatívny opis výchovných prostriedkov, ktoré je možné uložiť za nedodržanie povinností

V prípade porušenia pravidiel centra dieťaťom a mladým dospelým, môže vychovávateľ v spolupráci s odborným tímom využiť rôzne výchovné prostriedky, ktoré sú uvedené v tabuľke. Tie sa ukladajú na základe závažnosti porušenia povinností, pričom ich cieľom je motivovať správanie dieťaťa a mladého dospelého a majú preventívny charakter. Tieto výchovné prostriedky sa po týždni prehodnocujú, či spĺňajú svoj cieľ, prípadne sa upravujú.

	Závažnosť porušenia povinností	Výchovné prostriedky
Mierne porušenie pravidiel	<ul style="list-style-type: none"> • opakované úmyselné neplnenie si služieb, • opakované nedodržiavanie času návratu zo samostatných vychádzok, • úmyselné klamstvá, • vulgárny prejav, • menej závažné agresívne prejavy (vzájomné provokácie, verbálne konflikty, náznaky fyzického násillia), • neplnenie si školských povinností, • nedodržiavanie zásad starostlivosti o svoje zdravie (porušenie odporúčaní lekára, nedostatočné oblečenie v zime a pod.), • úmyselné poškodzovanie majetku centra nižšej hodnoty (školské pomôcky a pod.) a zverených osobných vecí, • používanie tabakových výrobkov v areáli centra. 	<ul style="list-style-type: none"> • napomenutie dieťaťa alebo mladého dospelého službukonajúcim zamestnancom, • skrátenie alebo krátkodobé pozastavenie samostatných vychádzok (na 3 - 7 dní), • pozastavenie času určeného na TV, PC, PS (na 3 - 7 dní), pozastavenie individuálnych aktivít (vstup na klzisko, plaváreň a pod.), • neúčast' na kultúrnych podujatiach (kino, divadlo a pod.), • aktivita navyše v prospech skupiny alebo ostatných detí, • skrátenie večierky, • pridanie dieťaťu činností spojených s udržiavaním domácnosti • spoločná oprava zničenej veci so spolupodielaním sa dieťaťa • odňatie mobilného telefónu na dohodnuté obdobie

Stredné porušenie pravidiel	<ul style="list-style-type: none"> • jednorazová krádež alebo sprenevera zverených finančných prostriedkov • úmyselné poškodzovanie majetku vyššej hodnoty (nábytok a pod.), • jednorazový útek, • neplnenie školskej dochádzky (do 10 h), • navádzanie na problémové správanie (agresívne správanie, krádeže a pod.), • jednorazový príchod pod vplyvom alkoholu, • opakované neodôvodnené sťažnosti na používané výchovné prostriedky, • odmietanie plnenia povinností a sebaobslužných činností (udržiavanie poriadku v osobných veciach, v izbe a na SUS, podieľanie sa na chode skupiny - pomoc s nákupmi, údržba areálu a ostatné činnosti, ktoré vyžaduje bežný život v skupine, dodržiavanie hygieny) 	<ul style="list-style-type: none"> • napomenutie riaditeľom centra, • kombinácia viacerých výchovných opatrení z predchádzajúceho odstavca, • pozastavenie samostatných vychádzok (7 - 14 dní), • pozastavenie času určeného na TV, PC (7 - 14 dní), • pozastavenie časti vreckového v danom mesiaci v zmysle §66 odsek 4,6 zákona 305/2005 v znení neskorších právnych predpisov, • v prípade úteku zníženie vreckového o pomernú sumu pripadajúcu na počet dní, ktoré dieťa bolo na úteku
Závažné porušenie pravidiel	<ul style="list-style-type: none"> • úmyselné závažné ublíženie na zdraví, • opakované krádeže alebo opakované úteky, • trestná činnosť, • navádzanie na trestnú činnosť, • užívanie nelegálnych návykových látok, • dlhodobý alebo opakovaný útek, opustenie areálu bez vedomia vychovávateľa • závažnejšie agresívne správanie (fyzické násilie, vulgarizmy voči zamestnancom, vyhrážky, zastráňovanie), • dlhodobé zanedbanie školskej dochádzky (viac ako 10 neospravedlnených hodín), nepripravovanie sa na vyučovanie, • opakovaný príchod pod vplyvom alkoholu. 	<ul style="list-style-type: none"> • kombinácia viacerých výchovných opatrení z predchádzajúceho odstavcov, • pohovor s dieťaťom alebo mladým dospelým pred komisiou, v zložení riaditeľka a odborný tím, dohoda o náprave správania, v prípade nezlepšenia: kontaktovanie kurátora na zvolanie prípadovej konferencie s cieľom návrhu na zmenu zariadenia, rozviazanie dohody s mladým dospelým.

V prípade, že sa pod vplyvom alkoholu alebo omamných látok vráti dieťa z pobytu v biologickej rodine, taktiež ak sa z tohto pobytu nevráti včas, počas pobytu sa zdržiava na inom, ako dohodnutom mieste alebo na návštevnom pobyte vykazuje iné problematické správanie, centrum umožní kontakt s biologickou rodinou iba v priestoroch centra, prípadne v prítomnosti odborného zamestnanca centra.

Pri menej závažnom porušení pravidiel sankcie určuje vychovávateľ spolu s dieťaťom, pričom dbá na to, aby cieľom ich použitia bola náprava kody, ktorú dieťa svojim správaním spôsobilo a sankcia bola prirodzeným následkom tohto správania a jej použitie posilňovalo u dieťaťa vedomie príčiny a následku.

Vychovávateľ taktiež preventívne pôsobí tak, že odmenou posilňuje žiadané správanie detí a oceňuje ho.

22. Spôsob poskytovania vreckového

Počas vykonávania pobytového opatrenia súdu je mesačne deťom (od šesť rokov veku) a mladým dospelým pripravujúcim sa na povolanie dennou formou štúdia, vyplácané vreckové.

Použitie a nakladanie s vreckovým je súčasťou plánu výchovnej práce s dieťaťom. Vychovávateľ skupiny alebo profesionálny náhradný rodič / v prípade, že má vo svojej starostlivosti dieťa staršie ako 6 rokov/ vreckové spravidla do 10. dňa v mesiaci vyplatí dieťaťu, ktoré si vreckové prevezme a prevzatie potvrdí svojim podpisom. S ohľadom na fyzickú vyspelosť a mentálne predpoklady si dieťa na základe dohody so zamestnancom /zväčša vychovávateľom/, ktorý ho má v individuálnej starostlivosti, uloží vreckové u neho a následne je mu vyplácané vo viacerých čiastkach. Pri narábaní s vreckovým je dieťa usmerňované príslušným zamestnancom skupiny alebo profesionálnym náhradným rodičom, sledujúc záujmy dieťaťa a snahu naučiť dieťa zmysluplnému využívaniu finančných prostriedkov a sporeniu na hodnotnejšie predmety ako sú tie, po ktorých aktuálne túži.

Za dieťa, ktoré ešte nevie písať, preberá vreckové zamestnanec skupiny, ktorý ho má v individuálnej starostlivosti alebo profesionálny náhradný rodič a zaobchádza s ním tak, ako je uvedené vyššie.

Vzhľadom k tomu, že poukazovanie vreckového má plniť účel usmerňovania sociálneho vývinu dieťaťa a je aj výchovným prostriedkom k získavaniu základnej finančnej gramotnosti dieťaťa, je jeho použitie kontrolované a dokladované bločkami.

V prípade zistenia nehospodárneho alebo zdravie ohrozujúceho nakladania s týmito finančnými prostriedkami, je dieťa usmerňované k náprave. Ak ani po opakovaných usmerneniach nedôjde k náprave, vreckové je dieťaťu poukazované v hotovosti vo viacerých čiastkach. K poukazovaniu vreckového centrum opätovne pristúpi po pozitívnom vyhodnotení prijatého opatrenia. Centrum nevyplatí vreckové dieťaťu za dni, kedy sa dieťa bez súhlasu zdržiavalo mimo centra.

Z dôvodov hodných osobitného zreteľa, ako je najmä závažné opakované porušenie pravidiel centra alebo spáchanie činu, ktorý je považovaný za priestupok a činu, ktorý by pri dosiahnutí veku trestnej zodpovednosti mohol byť považovaný za trestný čin, centrum /najmä z dôvodu výchovného pôsobenia/ dieťaťu poskytne vreckové v sume nižšej, ako je

ustanovená suma vreckového. Rozdiel medzi poskytnutým vreckovým a vreckovým, ktoré sa malo dieťaťu v mesiaci poskytnúť, sa poskytne v mesiaci nasledujúcom po mesiaci, v ktorom sa vreckové poskytlo v nižšej sume, alebo sa suma zodpovedajúca tomuto rozdielu uloží na osobný účet alebo vkladnú knižku dieťaťa.

U mladého dospelého je účel používania vreckového zaznamenaný a vyhodnocovaný v pláne jeho osamostatňovania sa.

23. Postup v rizikových situáciách pre dieťa alebo plnoletú fyzickú osobu, postup pri nedovolenom opustení centra dieťaťom, pri úraze, vážnych nezhodách medzi deťmi a deťmi a zamestnancami centra

Pre rôzne rizikové situácie, v ktorých sa môže dieťa alebo plnoletá fyzická osoba / pre ktoré sa vykonáva pobytové opatrenie v centre/ ocitnúť, má centrum vypracovaný systém postupov a plánov nasledovne:

Postup pri nedovolenom opustení centra dieťaťom

A. Útek dieťaťa umiestneného v centre na základe pobytového rozhodnutia súdu

1. Za útek možno považovať svojvoľné opustenie centra bez súhlasu službukonajúceho vychovávateľa, tiež svojvoľné predĺženie vychádzky, ako aj bezdôvodne neskorý príchod zo školy.
2. Ak dieťa opustí centrum bez súhlasu, centrum je povinné túto skutočnosť oznámiť bezodkladne najbližšiemu útvaru policajného zboru. Nahlásenie úteku dieťaťa na polícii zabezpečí vychovávateľ, ktorý je v službe v čase úteku dieťaťa. V bežnej prevádzke nahlasuje vychovávateľ útek dieťaťa mladšieho ako 15 rokov vždy, ak sa dieťa nevráti do centra do 18:00 hod. V ojedinelých prípadoch, kedy má vychovávateľ o pohybe a stave dieťaťa (mladšieho ako 15 rokov) aspoň čiastočnú informáciu (ktorú môže vnímať ako relevantnú), vychovávateľ môže prehodnotiť nahlásenie úteku aj po 18,00 hod., ak je možnosť návratu dieťaťa nočným spojom, prípadne v sprievode rodiča a pod. V prípade úteku dieťaťa staršieho ako 15 rokov môže vychovávateľ nahlásiť jeho útek do 24:00 hod. príslušného dňa. Predmetné nahlásenie úteku je

telefonické a následne osobné. O nahlásení útoku si zamestnanec centra žiada kópiu zápisnice a zakladá ju v spise dieťaťa u sociálnej pracovníčky.

3. Útek dieťaťa následne nahlasuje sociálny pracovník centra rodičom dieťaťa a súdu, ktorého rozhodnutím bolo dieťa umiestnené v centre, tiež orgánu SPODaSK.
4. Na zabezpečenie všetkých potrebných údajov o dieťati pre potreby policajného zboru je vychovávateľ povinný poskytnúť identifikačné údaje dieťaťa s jeho aktuálnou fotografiou - podľa pokynov polície.
5. Ojedinelý útek dieťaťa nie je dôvodom na premiestnenie do iného typu zariadenia. V prípade, že je opakovanými útekmi ohrozené zdravie alebo život dieťaťa alebo ostatných detí, je nutné zvážiť ochranu dieťaťa v uzatvorenom výchovnom systéme.

B. Opustenie centra bez súhlasu

1. Ak centrum umožnilo pobyt dieťaťa mimo centra (u rodičov, blízkych osôb) a dieťa sa v určenom čase do centra (SUS alebo PNR) nevrátilo, vtedy:
  - a) Službukonajúci zamestnanec alebo PNR je povinný ihneď telefonicky vyzvať rodičov dieťaťa alebo osoby blízke dieťaťu, u ktorých sa dieťa nachádzalo, aby ihneď, najdlhšie do 24 hodín zabezpečili návrat dieťaťa do centra.
  - b) Službukonajúci zamestnanec alebo PNR o tejto skutočnosti informuje sociálneho pracovníka a riaditeľa, pričom vyhotoví podrobný záznam v Denníku dieťaťa. Zamestnanec skupiny informuje ostatných kolegov.
  - c) Ak sa službukonajúcemu zamestnancovi alebo PNR nepodarilo za účelom výzvy k návratu dieťaťa skontaktovať s rodičom alebo blízkou osobou, vyzvanie k návratu dieťaťa do centra vhodnou formou zrealizuje sociálny pracovník najbližší pracovný deň. Za vyzvanie rodičov alebo blízkych osôb k návratu dieťaťa do centra sa považuje aj opakovaný neúspešný pokus o realizáciu výzvy. Sociálny pracovník svoju intervenciu riadne zdokumentuje a založí do spisovej dokumentácie dieťaťa.
  - d) Ak sa dieťa v určenom čase, teda ani do 24 hodín od vyzvania rodičov alebo blízkych osôb do centra nevráti, neprítomnosť dieťaťa sa považuje za opustenie centra bez súhlasu.

2. Za opustenie centra bez súhlasu možno takisto považovať:
  - a) svojvoľný odchod dieťaťa z centra bez súhlasu službukonajúceho zamestnanca centra,
  - b) nevrátenie sa dieťaťa z riadne povolenej vychádzky alebo inej voľnočasovej aktivity v dohodnutom čase,
  - c) nevrátenie sa dieťaťa zo školy v štandardnom čase (s ohľadom na počet vyučovacích hodín a presun zo školy do centra), pokiaľ čas zdržiavania sa dieťaťa mimo centra je viac ako dve hodiny.

3. Ak dieťa opustí centrum bez súhlasu, centrum situáciu rieši nasledovne:
  - a) službukonajúci zamestnanec alebo PNR bezodkladne informuje sociálneho pracovníka a riaditeľa, v prípade opustenia centra bez súhlasu podľa ods. 2 súčasne o tejto skutočnosti informuje rodičov alebo blízke osoby dieťaťa, u ktorých by sa dieťa mohlo na úteku nachádzať a vyzve ich, aby kontaktovali centrum a zabezpečili návrat dieťaťa do centra, ak by dieťa sa u nich na úteku zdržiavalo, informuje ich aj o bezodkladnej povinnosti centra oznámiť útek policajnému zboru,
  - b) zamestnanec skupiny alebo PNR je povinný túto skutočnosť bezodkladne oznámiť najbližšiemu útvaru policajného zboru,
  - c) sociálny pracovník najbližší pracovný deň túto skutočnosť oznámi súdu, ktorý nariadil ÚS, PO alebo uložil VO a príslušnému úradu PSVaR.

4. Všetky informácie o opustení centra bez súhlasu a s ním súvisiace okolnosti sa evidujú v IPRODe, vychovávateľ alebo PNR ich zaznamená v pláne výchovnej práce, sociálny pracovník v pláne sociálnej práce.

Bezpečnostný plán

Bezpečnostný plán poznajú všetky deti aj zamestnanci centra. Slúži pre prípad ich ohrozenia. Za ohrozujúce situácie sú považované:

- páchanie trestného činu (aj vyhrážanie, zastrasovanie),
- fyzické napadnutie vychovávateľa alebo iného dieťaťa,
- afektívny záchvat,
- bezvedomie dieťaťa alebo vychovávateľa,
- otrava alkoholom, liekmi, chemikáliami,

- požiar.

V prípade, že nastane uvedená ohrozujúca situácia, je nutné postupovať nasledovne:

- PÁCHANIE TRESTNÉHO ČINU - volať č. 158 /Polícia/,
- KONFLIKTY MEDZI DEŤMI, KONFLIKTY MEDZI DEŤMI A VYCHOVÁVATEĽMI, FYZICKÉ NAPADNUTIE :
  1. okamžite zavolať akéhokoľvek dospelého zamestnanca,
  2. odstrániť z dosahu agresora nože alebo iné nebezpečné predmety,
  3. zabezpečiť ochranu ostatným deťom napr. presunom do iného bytu,
  4. ak násilné správanie pretrváva, volať políciu na č. 158.
- AFEKTÍVNY ZÁCHVAT, SEBAPOŠKODZOVANIE – volať zdravotnú záchrannú službu č. 155 alebo č. 112 v prípade, ak záchvat pretrváva a je predpoklad, že dieťa ublíži sebe alebo ostatným,
- BEZVEDOMIE - volať zdravotnú záchrannú službu č. 155 alebo č. 112,
- OTRAVA ALKOHOLOM, LIEKMI, CHEMIKÁLIAMI - volať zdravotnú záchrannú službu č. 155 alebo č. 112,
- POŽIAR – volať č. 150 / Hasiči/.

Záver

Konštatujeme, že prostredníctvom vlastnej vízie, stratégie a koncepcie, naplníme úlohy v procese deinštitucionalizácie a zároveň smerujeme ku komunitnému systému fungovania a to cez prácu odborného tímu a odborného servisu zameraného na dieťa, rodinu a mladého dospelého.

V Bratislave dňa 22.11.2018

PaedDr. Slavka Oroszová
Riaditeľka

MODUL 1

Pobytové opatrenia vykonávané pre plnoletú fyzickú osobu, ktorou je mladý dospelý po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa

Modul pre pobytové opatrenia vykonávané pre plnoletú fyzickú osobu, ktorou je mladý dospelý po ukončení pobytového opatrenia súdu nadobudnutím plnoletosti dieťaťa, zahŕňa ako kritéria pre predĺženie pobytu, tak i pravidlá pobytu, či program pre MD.

Kritéria pre predĺženie pobytu v centre pre deti a rodinu

1. Dlhodobý záujem o predĺženie pobytu v centre po dovŕšení dospelosti:
  - dieťa dlhodobo slovne aj svojím konaním prejavuje záujem o predĺženie pobytu v centre,
  - záujem musí byť trvalý (nemení sa v čase),
  - konzistentný (dieťa ho prezentuje pred rodičmi, ostatnými deťmi aj zamestnancami centra, nerozpráva každému niečo iné),
  - dlhodobý (prezentuje ho viac ako 6 mesiacov).
2. Dlhodobý záujem ukončiť prípravu na povolanie:
  - dieťaťa dlhodobo slovne aj svojím konaním prejavuje záujem ukončiť prípravu na povolanie,
  - záujem musí byť trvalý (nemení sa v čase),
  - konzistentný (dieťa ho prezentuje pred rodičmi, ostatnými deťmi aj zamestnancami centra, nerozpráva každému niečo iné),
  - dlhodobý (prezentuje ho viac ako 6 mesiacov).
3. Prospech:
  - dieťa dosahuje aspoň priemerný prospech, pravidelne sa pripravuje na vyučovanie, pri akýchkoľvek ťažkostiach v príprave kontaktuje vychovávateľa alebo odborných zamestnancov, pričom prijíma pomoc.
4. Dochádzka:
  - dieťa chodí pravidelne do školy, neobjavujú sa bezdôvodné a časté absencie, neospravedlnené hodiny.
5. Dôveryhodnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť:

- dieťa dodržiava pravidlá v skupine, neklame v závažných situáciách, dodržiava vzájomné dohody (vychádzky atď.).

Dohoda o zotrvaní mladého dospelého v centre pre deti a rodinu

1. Ak sa skončí ústavná starostlivosť dosiahnutím plnoletosti alebo predĺžením ústavnej starostlivosti, do 19 rokov môže mladý dospelý požiadať o zotrvanie v centre.
2. Mladý dospelý požiada o zotrvanie v centre písomnou žiadosťou, na ktorú dostane písomnú odpoveď.
3. Centrum uzatvorí s mladým dospelým Dohodu o poskytovaní starostlivosti mladému dospelému počas prípravy na budúce povolanie v centre (ďalej len „Dohoda“).
4. Predmetom Dohody sú dohodnuté podmienky poskytovania starostlivosti mladému dospelému v centre po ukončení ústavnej starostlivosti.
5. Centrum si vyhradzuje právo ukončiť Dohodu v prípade, ak mladý dospelý opakovane porušuje dohodnuté podmienky.

Pravidlá pobytu

A. Poriadok a hygiena:

1. Mladý dospelý je povinný dodržiavať pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia, takisto protipožiarne predpisy.
2. Šetrne zaobchádza so zariadením pridelenej izby ako i spoločných priestorov.
3. Hospodárne využíva elektrickú energiu, vodu a teplo.
4. Udržiava poriadok nielen v izbe, ale i spoločných priestoroch.
5. Dbá o osobnú hygienu, čistotu osobných vecí.

B. Spolunažívanie, návštevy a nočný kľud:

1. Mladý dospelý dodržiava zásady spolunažívania, zohľadňuje potreby druhých.
2. Rešpektuje zákaz fajčenia v interiéri a v areáli centra.
3. Nepoužíva alkoholické nápoje a iné zdravie škodlivé látky, ani pod ich vplyvom do samostatnej skupiny mladých dospelých neprichádza.
4. Neruší spolubývajúcich ako i okolie hlučnou zábavou, hudbou, krikom.
5. Pokiaľ mladý dospelý nepracuje v popoludňajších až nočných hodinách (smena do 22:00 hod), je povinný vrátiť sa do centra najneskôr do 22:00 hod..

6. Do 6 mesiacov pobytu na SSMD sa mladý dospelý môže zdržiavať mimo zariadenia v čase prázdnin a víkendov iba so súhlasom odborného tímu.
7. Po uplynutí 6 mesiacov pobytu v SSMD má právo mladý dospelý tráviť 3 víkendy v mesiaci mimo zariadenia (vrátane noci). Mladý dospelý si plní iba oznamovaciu povinnosť o termíne odchodu a príchodu, o mieste pobytu.
8. Každú vopred neoznámenú zmenu pobytu je mladý dospelý povinný hlásiť najneskôr do 24 hodín od opustenia priestorov zariadenia.
9. Návštevy v SSMD sú počas celého pobytu mladého dospelého dovolené len na základe vopred dohodnutých podmienok s odborným tímom centra.

Mladý dospelý sa so svojim podpisom zaväzuje rešpektovať uvedené pravidlá pre pobyt v samostatnej skupine mladých dospelých.

Počet miest v samostatnej skupine mladých dospelých (ďalej len „SSMD“) - kapacita sú 4 miesta (dvojizbový byt s príslušenstvom).

Program pre mladých dospelých v samostatnej skupine mladých dospelých (MD v SSMD)

- Štúdium
- Finančná gramotnosť
- Príprava varenej stravy
- Pranie
- Údržba elektrospotrebičov
- Údržba domácnosti – výmena posteľnej bielizne, umývanie okien, vysávanie ....
- Komunikačné zručnosti
- Zdravotná starostlivosť
- Orientácia na trhu práce
- Formy bývania
- Sociálne zručnosti (služby , inštitúcie ...)
- Vzťahy
- Životný štýl

Nadobudnuté zručnosti MD počas pobytu v SSMD v CDaR

- pracovné zručnosti – brigády,
- hospodárenie v domácnosti - prerozdeľovanie finančných prostriedkov – príjem versus výdavky:
  - nákupy, stravovanie,
  - ošatenie, obuv,
  - hygienické potreby, čistiace prostriedky na údržbu domácnosti,
  - platby za služby (holič, kaderník, elektronické služby – mobil, internet, doprava ...),
  - študijné výdavky, zdravotné poplatky,
  - voľnočasové aktivity (kino, šport, koncerty, kaviareň, cestovanie ...),
  - darčeky pre blízkych,
  - sporenie – formy.

Mladému dospelému nie je umožnený predĺžený pobyt v centre z nasledujúcich dôvodov:

- nespĺňa kritéria na predĺženie pobytu (vyššie uvedené),
- má biologickú rodinu, ktorá pravidelne prejavovala záujem o dieťa a poskytovala dieťaťu v čase jeho umiestnenia návštevne pobytu,
- na základe individuálneho posúdenia situácie mladého dospelého.

Ukončenie pobytu MD v SSMD je:

- na požiadanie MD,
- v prípade hrubého porušenia pravidiel na SSMD,
- v prípade opakovaného porušovania pravidiel na SSMD.

Ak sa vykonávanie pobytového opatrenia súdu v centre skončí nadobudnutím plnoletosti dieťaťa, centrum na žiadosť mladého dospelého podanú do jedného roka odo dňa skončenia vykonávania tohto opatrenia pokračuje v poskytovaní starostlivosti v samostatne usporiadanej skupine, v ktorej mu bola poskytovaná starostlivosť do nadobudnutia plnoletosti, alebo v samostatnej skupine pre mladých dospelých; to neplatí, ak nadobudnutím plnoletosti skončilo vykonávanie výchovného opatrenia alebo neodkladného opatrenia a nebol podaný návrh na nariadenie ústavnej starostlivosti (v zmysle § 55).

MODUL 2

Vykonávanie opatrení pobytovou formou pre dieťa na základe dohody

Od 01.01.2019 bude činnosť centra rozšírená o vykonávanie opatrení pobytovou formou pre dieťa na základe dohody podľa § 47 (kapacita spolu 4 deti – 1 miesto v každej SUS)

Centrum vykonáva opatrenia na predchádzanie vzniku, prehĺbovania a opakovania krízových situácií dieťaťa v prirodzenom rodinnom prostredí alebo náhradnom rodinnom prostredí, pre dieťa pobytovou formou na základe dohody s rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa po predchádzajúcom písomnom odporúčaní orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Odporúčanie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately obsahuje ustanovené náležitosti.

Ak orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pri vykonávaní opatrení zistí, že dieťa, rodič alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, potrebujú pomoc z dôvodu, že nie sú schopní prispôsobiť sa novej situácii v rodine navrhne ako súčasť vykonávaných opatrení vykonanie alebo zabezpečenie vykonania odborných metód na prispôbenie sa novej situácii v náhradnom prostredí

Centrum oznámi orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately kontaktné údaje zamestnanca, ktorý

- koordinuje odborný tím centra, ktorý zhodnotí možnosti centra vykonávať odporúčanie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v lehote určenej orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
- vedie vykonávanie opatrení pobytovou formou pre dieťa v centre.

Centrum a orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pripravia v spolupráci s rodičom dieťaťa, osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, a ak je to vzhľadom na vek a rozumovú vyspelosť dieťaťa možné aj s dieťaťom, plán vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa vrátane zapojenia rodiča dieťaťa, osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, alebo iných blízkych osôb dieťaťa do vykonávania týchto opatrení.

Centrum písomne dohodne podmienky vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa s rodičom dieťaťa alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, pred prijatím dieťaťa do centra. Súčasťou dohody je:

- a) plán vykonávania opatrení pobytovou formou pre dieťa,
- b) spôsob informovania rodiča dieťaťa alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa; to neplatí, ak centrum vykonáva opatrenia pobytovou formou pre dieťa a jeho rodiča alebo osobu, ktorá sa osobne stará o dieťa, podľa odseku 5,
- c) podmienky poskytovania osobného vybavenia, ak je dieťa prijaté bez osobného vybavenia,
- d) spôsob zabezpečenia
  1. zdravotnej starostlivosti o dieťa,
  2. povinnej školskej dochádzky alebo prípravy na povolanie,
- e) výška vreckového od rodiča alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa, a spôsob nakladania s vreckovým,
- f) úhrada za poskytovanú starostlivosť dieťaťu v centre a spôsob jej úhrady, a ak centrum postupuje podľa odseku 5 aj úhrada za poskytovanú starostlivosť ďalším fyzickým osobám,
- g) úhrada zvýšených výdavkov na zdravotnú starostlivosť, povinnú školskú dochádzku alebo prípravu na povolanie, ak sú zabezpečované centrom.

Ak dohodu uzatvára len jeden z rodičov, má sa za to, že sa rodičia na vykonávaní opatrení pobytovou formou pre dieťa dohodli, ak sa nepreukáže opak. Písomný nesúhlas druhého rodiča s vykonávaním opatrení pobytovou formou pre dieťa je dôvodom na skončenie vykonávania týchto opatrení.

Centrum vykonáva opatrenia pobytovou formou na základe dohody pre štyri deti v samostatne usporiadaných skupinách (1 dieťa v SUS) zriadených v budove centra. Ustanovený počet detí a plnoletých fyzických osôb v samostatne usporiadanej skupine možno prekročiť len v odôvodnených prípadoch, pri dodržaní celkového počtu miest centra.

Centrum poskytuje dieťaťu bývanie, stravovanie, obslužné činnosti, nevyhnutné osobné vybavenie zodpovedajúce potrebám dieťaťa, ak je dieťa prijaté bez osobného vybavenia a zabezpečuje zdravotnú starostlivosť, povinnú školskú dochádzku alebo prípravu na povolanie, ak je to súčasťou dohody.

Dĺžka pobytu dieťaťa v centre môže byť najviac 30 dní odo dňa ich prijatia. Po dohode s rodičom alebo osobou, ktorá sa osobne stará o dieťa, môže byť na odporúčanie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately pobyt podľa prvej vety opakovane predĺžený, najviac na 90 po sebe nasledujúcich dní. Celková dĺžka pobytu dieťaťa v centre nesmie presiahnuť 6 mesiacov v priebehu 12 po sebe nasledujúcich mesiacov.

Centrum môže so súhlasom orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately skončiť vykonávanie opatrení pobytovou formou pre dieťa, ak

- a) rodič dieťaťa, osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa, alebo dieťa nespolupracuje s centrom,
- b) sa dieťa bez uvedenia dôvodu nevrátilo v určenom čase z pobytu u rodiča alebo u osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa.

MODUL 3

Rodičovské konflikty (na tomto module sa aktuálne pracuje, keďže predstavuje ambulantnú formu vykonávania opatrení centra, platnú od 01.01.2019).

Jedná sa o vykonávanie opatrení pre dieťa a jeho rodičov v prípade, že sa ocitnú v rozvodovej alebo inej náročnej životnej situácii, ktorú nie sú schopní bez odbornej pomoci a podpory zvládnuť. Za takýchto okolností centrum môže:

- dieťaťu a jeho rodičom poskytnúť sociálne poradenstvo,
- rodičom dieťaťa poskytnúť psychologickú pomoc v záujme obnovy manželského spolužitia a v záujme predchádzania nepriaznivým vplyvom rozvodu na dieťa,
- dieťaťu poskytnúť potrebnú psychologickú pomoc aj po rozvode (§ 11 ods. 2).

Príloha č. 1

Vnútorňý poriadok Detského domova Bratislava – momentálne sa pracuje na novej verzii
Vnútorného poriadku Centra pre deti a rodiny Bratislava – Učiteľská.

Príloha č. 2

Plánovanie a vyhodnocovanie výchovnej činnosti v samostatne usporiadaných skupinách

SCHOPNOSTI (kognitivizácia)

Jemná motorika

- motorika očných pohybov (menovanie predmetov zľava doprava, kreslenie vlnoviek, čiar, čítanie prvých hlások v slovách, čítanie s použitím čítacieho okienk
- artikulačných orgánov
- grafomotorika (kresba, písmo)

Hrubá motorika

- koordinácia pohybov
- presnosť a plynulosť pohybov
- schopnosť pohybovať sa v určitom rytme (tanec)
- odhad vzdialenosti a koordinácia pohybov s pohzbujujúcou sa loptou v loptových hrách
- schopnosť udržať rovnováhu pri rôznych športových aktivitách
- orientácia v priestore
- správne držanie tela
- vnímanie vlastného tela

Vnímanie

Zrakové

- vnímanie rozdielov medzi predmetmi, obrázkami
- skladanie častí do celku
- rozlišovanie dvoch a viac na seba nakreslených obrázkov
- sledovanie nakreslenej línie
- orientácia v bludisku na ploche papiera
- obkresľovanie
- rozoznávanie otočených predmetov
- orientácia vpravo-vľavo na ploche papiera
- napodobenie písma

Sluchové

- rozlišovanie slov vo vete, viet
- rozkladanie slov na slabiky

- rozkladanie slov na hlásky
- určovanie prvej, poslednej, strednej hlásky v slove
- hľadanie slov začínajúcich sa na rovnakú hlásku
- tvorenie rýmov
- hry so slovami
- rozlišovanie tvrdých a mäkkých spoluhlások v slove sluchom
- rozlišovanie dlhých a krátkych samohlások v slove sluchom

Reč

- rozvíjať porozumenie reči (definovať pojmy, vyhľadávať slová v texte, pochopiť dlhšiu slovnú inštrukciu)
- zlepšovať artikuláciu (artikulačné cvičenia pre deti v starostlivosti logopéda, vyslovovanie dlhých slov, jazykolamy)
- rozširovať slovnú zásobu
- pochopiť a používať gramatické kategórie v jazyku

Orientácia

- pravoľavá orientácia
- orientácia v čase
- orientácia v priestore

Úroveň čítania

- spájanie fonémy s grafémou (vyslovene j hlásky s napísaným písmenom)
- čítanie slabík
- čítanie slov
- čítanie viet
- porozumenie textu
- automatizácia čítania
- reprodukcia textu
- čítanie zamerané na získanie informácií
- spoločitanie, tvorivé čítanie, spoluvytváranie textu
- zlepšovať techniku čítania
- rýchlosť čítania
- vzťah k čítaniu
- práca s textom

Písomný prejav

- uvoľňovacie cviky
- písmená a spoje písmen
- slová, vety, zhoda medzi ich akustickou a grafickou podobou
- aplikácia gramatických pravidiel
- samostatný písomný prejav
- schopnosť literárne vyjadriť vlastnú skúsenosť

Matematické schopnosti

- číselné predstavy
- štruktúra čísla
- chápanie a realizácia matematických operácií
- slovné úlohy
- geometria
- prevody jednotiek

Pamäť

- krátkodobá (operačná)
- dlhodobá
- mechanická
- logická

Pozornosť

- posilňovať zámernú pozornosť
- sústredenosť (koncentráciu)

Myslenie

- učiť sa na základe logických súvislostí
- schopnosť nachádzať viacero alternatívnych riešení
- schopnosť chápať abstraktné pojmy
- schopnosť hodnotiť svoje úsudky
- podporovať prechod od konkrétneho myslenia k formálnemu (v závislosti od intelektových a vekových predpokladov dieťaťa)
- schopnosť kriticky myslieť

EMÓCIE

- hodnotiť situácie a udalosti
- hodnotiť správanie ľudí a ich vlastnosti
- poznávať a akceptovať odlišnosti medzi ľuďmi
- porozumieť emóciám druhých ľudí
- zámerne potlačiť alebo vyjadriť vlastné emócie podľa situácie
- brať ohľad na očakávania, požiadavky a postoje soc. okolia
- vedieť regulovať vlastné citové stavy- náladu, afekty
- vedieť identifikovať vlastné emócie, príčiny ich vzniku
- rozvíjať schopnosť decentrácie-schopnosti vidieť udalosti z pohľadu druhého človeka
- pociťovať a prejavovať tzv. sociálne emócie-empatiu, lásku, úctu
- prežívať a hodnotiť krásu v prírode, umeleckých dielach
- vytvárať esteticky hodnotné artefakty
- mať radosť z dosiahnutých výsledkov , prežívať uspokojenie z vyriešenia problému
- sprostrekovať deťom emočný zážitok, verbalizovať jeho prežívanie
- porozumieť ambivalencii prežívaných emócií

MOTIVÁCIA

- schopnosť samostatnej aktivácie
- schopnosť vytýčiť si cieľ
- schopnosť vytrvať
- schopnosť dokončiť naplánovanú činnosť
- schopnosť plánovať kroky vedúce k cieľu
- posilňovať vôľové vlastnosti a schopnosť rozhodovať sa
- prechádzať od materiálnych odmien k emočným
- posilňovať vnútornú motiváciu povzbudením
- formovať a podporovať záujmy dieťaťa

SOCIALIZÁCIA

- osvojovať poznatky a normy správania
- zlepšovať sociálnu komunikáciu
- zlepšovať sociálnu percepciu – poznanie emočných stavov, postojov a motívov ľudí
- poznať, osvojiť si a zvnútorniť primerané sociálne roly (sexuálne roly, roly žiaka, partnera, kamaráta...)
- schopnosť akceptovať pravidlá
- rozvíjať komunikačné zručnosti – schopnosť počúvať, správať sa primerane situácii
- schopnosť konštruktívne riešiť problém
- schopnosť uplatniť svoj názor bez agresivity
- schopnosť orientovať sa v medziľudských vzťahoch
- podporovať vývin svedomia (najmä v prípade oneskoreného vývinu)
- vytvoriť atmosféru porozumenia a spravodlivosti, ktorá podporuje morálny vývin detí
- usmerňovať v utváraní rebríčka hodnôt a v orientácii v morálnych hodnotách
- snažiť sa o posun od heteronómnej morálky (určovanej zvonku) k autonómnej (zvnútornenej) morálke u dieťaťa
- pestovať mechanizmy zvládania záťaže
- usmerniť pri voľbe povolania
- pomôcť ujasniť predpoklady na určité zamestnanie
- budovať a fixovať sebaobslužné návyky
- učiť deti vzájomnej pomoci a úcte a pomoci dospelým
- učiť deti poprosiť, poďakovať, ospravedlniť sa, ospravedlnenie prijať
- pomôcť pri hľadaní uplatnenia v spoločnosti a na trhu práce
- podporovať priateľstvá detí, ich schopnosť začleniť sa a presadiť v rovesníckej skupine
- podporovať súrodenecké vzťahy spoločnými aktivitami, oslavami narodenín a menín, prípravou darčiekov
- vytváranie emočného puta a bezpečného vzťahu s dieťaťom
- podporovať vzťah dieťaťa k rodičom

DISCIPLÍNA (autoregulácia)

- schopnosť poznať svoje vlastnosti

- podporiť spontánnu sebareflexiu dieťaťa
- schopnosť hodnotiť svoje správanie
- schopnosť prekonávať prekážky
- schopnosť ovládať sám seba, prekonať únavu
- schopnosť upokojiť sa, odložiť uspokojenie
- schopnosť riadiť vlastnú motiváciu, pozornosť a emócie
- zvládať neúspechy
- rozvíjať schopnosť učiť sa, stratégie učenia
- rozvíjať sebaaponímanie, sebahodnotenie, sebadôveru a sebaúctu
- budovať identitu

KREATIVITA

V matematike

- prinášanie nových myšlienok
- samostatné tvorenie nových úloh
- vytváranie variantov, obmien riešení
- riešenie problémov netradičným spôsobom
- schopnosť riešiť nové problémy

Výtvarný prejav

- podporovať nový, svojský prístup k výtvarne zobrazovanej skutočnosti
- podporovať nápaditosť sebvýjadrenia v spracovaní témy
- ponúknuť možnosť pracovať originálnymi technikami, so zaujímavým materiálom

Slovenský jazyk

- pretváranie námetu na základe vlastnej invencie
- schopnosť esteticky pôsobivo vyjadrovať myšlienky
- schopnosť rozoznať a používať metaforu, paralelu, analógiu
- úlohy rozvíjajúce divergentné myslenie (majú viacero riešení)
- úlohy zlepšujúce originalitu a flexibilitu myslenia
- projekty, výskumné úlohy
- zlepšovať dôvtip, antirigidné myslenie
- rozvíjať estetické vnímanie a senzitivitu
- kultivovať vkus
- schopnosť absorbovať podnety v šírke i hĺbke
- cvičiť asociačnú a percepčnú pohotovosť rozvíjať fantáziu, imagináciu, obrazotvornosť, predstavivosť, intuíciu, hravosť s elementami, koncepciami, zážitkami
- zlepšovať tvorivé hodnotenie
- nácvik rozhodovacích procesov, diskusie, polemiky
- tvorivosť v komunikácii – dokazovanie, polemika, tvorenie kompromisov, dohôd

Doporučená literatúra:

Zelinková, O.: Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program, Portál, Praha, 2001

Langmeier, J., Krejčířová, D.: Vývojová psychologie, Grada, 1998

Čáp, J., Mareš, J.: Psychologie pro učitele, Portál, Praha, 2001

TELESNÁ VÝCHOVA

- posilňovanie,
- otužovanie
- rehabilitačné a zdravotné cvičenia
- dychové cvičenia,
- relaxačné cvičenia,
- chôdza so správnym držaním tela, chôdza v rôznych terénoch
- chôdza i beh s orientáciou v priestore a medzi prekážkami,
- preskoky, zoskoky, skok do diaľky, výskoky,
- beh – za vedúcim dieťaťom, v dvojiciach, trojiciach, so zmenou smeru, štarty z rôznych polôh,
- loptové hry (basketbal, volejbal, futbal, vybíjaná, petang), kotúľanie, hádzanie oboma rukami, hod do koša,
- návštevy športových podujatí,
- plávanie,
- cyklistika,
- korčuľovanie, in-line aj na ľade,
- lyžovanie,
- športové krúžky,
- u malých detí hudobno-pohybové hry,
- organizácia športových podujatí,

ROZUMOVÁ VÝCHOVA

Poznaj svoje mesto

- cestovanie MHD, kupovanie lístkov, električieniek, trasy MHD
- názvy ulíc, mestských častí, ich charakteristiky
- poznať názvy dôležitých verejných budov v meste a ich účel Univerzitná knižnica, Parlament, Prezidentský palác, nemocnice, úrady, polícia...)
- vedieť, kde sú v najbližšom okolí požiarnici, polícia, pohotovosť...
- osvojovať si praktické poznatky správania sa na ulici
- základy bezpečnosti v dopravných prostriedkoch a na ulici
- história Slovenska a Bratislavy, poznať stavebné slohy, ako sa ľudia kedysi obliekali ako žili prostredníctvom filmu, divadla, výstav, čítaním beletrie, povestí viažucich sa k mestu, výtvarného spracovania

Ja a moja rodina

- zbierať údaje o rodičoch a rodine dieťa a začleňovať ich pozitívne do jeho životného príbehu dieťaťa
- vhodne a citlivo, ale reálne a pravdivo vysvetliť zlyhanie rodičov dieťaťa a začleniť do životného príbehu dieťaťa
- podporovať kontinuitu jeho prežívania rozhovormi o minulosti, prítomnosti a budúcnosti dieťaťa
- budovať pozitívny sebaobraz a predstavu o vlastnom tele
- podporovať vzťahy so súrodencami a ostatné vzťahy dôležité pre dieťa
- vytvoriť s dieťaťom pevné puto, prípadne pomôcť mu preklenúť adaptačnú fázu po príchode do DeD
- preferovať všetky činnosti, ktoré pomáhajú budovaniu vzťahu dieťa-vychovávateľ, dieťa-dieťa, dieťa – biologická rodina
- -uspokojiť potrebu otvorenej budúcnosti pre dieťa rozhovormi o tom, čo ho baví, čo by chcelo v budúcnosti robiť, o jeho plánoch a snoch, podporovať jeho snaženie

Svet okolo nás

- poznať rôzne povolania a ich charakteristiky a význam
- sprostredkovať význam a hodnotu práce v domácnosti, pri deťoch a pre rodinu
- vedieť prijať a pohostiť návštevu, podieľať sa na organizácii osláv
- viesť k vzájomnej spolupráci a tolerancii medzi deťmi
- využívať hry na rozvoj prosociálneho správania u detí
- ako sa chrániť – pred násilím, šikanou v škole, vo vzťahoch i na ulici
- sprostredkovať deťom základy spoločenského správania – pri jedle, zoznamovaní, v divadle...
- poznať štátne symboly, prezidenta, predsedu vlády, vedieť, ktorá politická strana je vo vláde, ktorá v opozícii, poznať význam a spôsob volieb, referenda, volieb do európskeho parlamentu, orientovať sa v politickej situácii doma i vo svete
- pripravovať s deťmi oslavy sviatkov – Vianoce, Veľká noc, Deň učiteľov, rôzne štátne sviatky, sviatky spojené so životom v meste (vinobranie, dni remesiel...) poznať ich význam a tradície s nimi spojené
- oboznamovať deti s rôznymi historicky významnými miestami na Slovensku i v Bratislave
- budovať u detí právne vedomie a vedomie trestnej zodpovednosti
- naučiť deti orientovať sa v pracovných ponukách na internete, napísať životopis, nájsť brigádu, ubytovanie
- vedieť sa orientovať v pracovnoprávných vzťahoch, poznať pracovnú zmluvu, práva a povinnosti vyplývajúceho z pracovného pomeru, rôzne situácie v zamestnaní
- vedieť odlíšiť inzerát serióznej firmy od „podozrivého“ inzerátu

Predmety a ich vlastnosti

- vedieť tvorivo využiť rôzne odpadové materiály – plast, papier, kartón, sklo...

- poznať vlastnosti materiálov a správne zaobchádzať s predmetmi, ktoré sú z nich vyrobené
- poznať suroviny potrebné na prípravu jedál, ich pôvod a možnosti využitia
- vedieť zostaviť jedálniček z rozpočtu rôznej výšky (lacné jedlá, rýchle jedlá, jedlá na sviatočné príležitosti)
- správne sa orientovať v čase a vedieť zadeliť čas a plánovať v rôznych časových horizontoch (5 minút, 10 minút, zajtra, o týždeň, mesiac, o pol roka, rok)
- v praxi deťom sprístupniť základné fyzikálne zákony
- poznať nebezpečné a jedovaté látky a správne s nimi zaobchádzať, poznať čistiace prostriedky používané na údržbu domácnosti, vedieť ich správne používať a voliť aj z hľadiska ceny
- správne používať domáce spotrebiče a šetrne s nimi zaobchádzať
- poznať možnosti, ceny a miesta, kde sa dajú uskutočniť ich opravy

Príroda okolo nás

- pozorovať zmeny v prírode, inšpirovať sa prírodou pri rôznych výtvarných činnostiach-koláže z prírodnín, fotografia, odtlačanie, frotáž, muchláž
- poznať základné izbové a lúčne kvety, listnaté a ihličnaté stromy a ich plody, prehlbovať tieto poznatky tvorbou herbára, skicovaním kvetín a inými výtvarnými technikami, čítaním príbehov, poviedok, rozprávok, povestí súvisiacich s danou témou, prezeraním encyklopédií, zadávaním projektov a prezentácií deťom
- poznať úžitkové a okrasné rastliny v záhrade, starať sa o ne a tak prakticky spoznávať základné podmienky rastu rastlín – práca na poličku, v skalke, starostlivosť o muškáty a kvetinovú výzdobu v byte, mať svoje obľúbené rastliny, kvety, stromy, byť osobne zodpovedný, za ich starostlivosť
- aktívne pomáhať pri zbere a úprave ovocia a zeleniny, poznať ich chute a rôzne druhy úprav a využitia ako aj hygienických zásad pri ich konzumácii
- poznať zásady zdravej výživy
- vedieť vhodne vybrať oblečenie podľa počasia
- poznať základy prvej pomoci
- sledovať prírodopisné seriály, vedieť, ktoré zvieratá na akom kontinente žijú
- viesť deti k pozitívnym vzťahom k zvieratkám návštevami ZOO, psieho útulku, ranča, prírodovedného múzea, kina...
- výtvarnými, literárnymi technikami priblížiť deťom vesmír, budovať predstavu o ňom
- vhodnou formou oboznamovať deti s možnosťami mimoriadnych situácií pri živelných pohromách, pri náhlych extrémnych poveternostných zmenách v prírode (búrka, zásah bleskom, povodeň, víchrica, zemetrasenie)
- viesť k ekológii, zodpovednosti k životnému prostrediu, triedeniu odpadu
- poznať negatívne javy v prírode a ich vplyv na životné prostredie – ozónová diera, pesticídy, likvidácia dažďových pralesov, nelegálne výruby lesov, globálne otepľovanie...

Rozvíjanie reči a jazyka

- systematicky rozširovať slovnú zásobu, aktívne ju používať
- poznať slová opačného významu (antonymá), rovnako znejúce slová s rôznym významom (homonymá), slová s rovnakým významom (synonymá), cudzie slová,

archaizmy, zdrobneliny, metafory, vyhľadávať ich v čítanom texte, vysvetľovať ich, ilustrovať...

- poznať slová na vyjadrenie svojho prežívania a citov
- vyhľadávanie slovných druhov v texte
- využívať hry so slovami a rozvíjať tak jazykový cit dieťaťa (utváranie, hľadanie rýmov, tajničky, slovné hračky, hádanky, dopĺňovačky, prešmyčky)
- rozvíjať expresívnu zložku reči – schopnosť opísať predmet, situáciu, človeka, udalosť
- poznať rozdiely medzi nárečím a spisovnou slovenčinou, druhy nárečia, používať spisovnú slovenčinu
- hrovou formou tvoriť vlastné verše, rozumieť poézii
- rozumieť vtipu, nájsť pointu, životnú múdrosť v texte
- dbať na správnu výslovnosť, spolupracovať s logopédom, s malými deťmi praktizovať oromotorické cvičenia
- správne dýchanie pri reči
- prehlbovať schopnosť sluchom rozlíšiť rôzne zvuky, ich intenzitu, výšku a dĺžku
- rozvíjať fonemický sluch rôznymi hrami – rozkladanie a skladanie slov na hlásky, slabiky, počítanie slov vo vete, viet v texte, hľadanie dlhých samohlások...
- poskytovať deťom správny rečový vzor
- viesť ich k čítaniu a správne porozumeniu textu
- naučiť orientovať sa v texte, pracovať s textom, vyčleňovať podstatné informácie
- využívať činnosti na osvojovanie a utvrdzovanie gramaticky správnej reči slovom a písmom (diktáty, dopĺňovačky, stupňovanie, tvorenie ženského, stredného a mužského rodu, množného čísla)
- schopnosť správne formulovať odkaz, odpoveď na odkaz, e-mail, žiadosť, petíciu, sťažnosť
- viesť deti k formulovaniu svojich myšlienok, očakávaní, želaní, citov
- rozvíjať u nich schopnosť súvisle sa vyjadrovať prostredníctvom rozhovoru, rozprávania, reprodukcie
- vedieť vyjadriť charakteristické vlastností vnímaných predmetov, javov, činností a ľudí
- rozvíjať schopnosť detí klásť otázky a na položené otázky súvisle odpovedať, vedieť kriticky ohodnotiť klady a zápory sledovanej činnosti, javu ale aj kritiku od druhých prijať
- vedieť argumentovať a kriticky myslieť
- učiť ich dialógu, rešpektovať druhého v dialógu, vymieňať si roly v dialógu
- učiť deti podľa veku riekanky, piesne, básne, osvojiť si základy recitácie

PRACOVNÁ VÝCHOVA

- udržiavanie poriadku v byte, areáli, izbe, skrini, školskej taške
- udržiavanie bielizne, ponožiek a topánok a ich prehľadné ukladanie
- drobné opravy odevov-prišitie gombíka, zašitie dierky na odevu
- udržiavanie predmetov dennej potreby a hygieny v poriadku
- ustielanie posteľe
- prestieranie stola - bežné, slávnostné
- domáce práce

- práca s rôznym druhom papiera-priesvitný, kartón, výkres, servítky: krčenie, trhanie, lepenie, skladanie, prekladanie, strihanie, dekupáž
- práca s textilom-šitie, batikovanie, vyšívanie, háčkovanie, paličkovanie, pletenie, makramé, tkanie...
- práca s drôtom, sklom, drevom, prírodnými materiálmi, šúpolím, prútím, hlinou
- viesť k používaniu pracovných nástrojov - kladivo, klince, motyka, rýľ, kliešte
- stavanie konštrukcií z rôznych stavebníc
- práca na poličku, starostlivosť o okrasné a izbové rastliny v byte a areáli (skalka, muškáty, ríbezle)
- zdobenie bytu, izby, spoločných priestorov pri príležitosti rôznych sviatkov, podľa ročného obdobia

ESTETICKÁ VÝCHOVA

Hudobná výchova:

- poznať stupnicu tónov
- rozoznávať ich výšku, intenzitu, dĺžku
- praktizovať s deťmi spevácke činnosti
- zvyšovať nároky na rytmicky presný, čistý a výrazný spev
- spievať s melodickým sprievodom a reagovať na dirigentské gestá
- vedieť spievať samostatne, v menšej skupine, sólovo
- upevňovať a rozširovať repertoár piesní
- pohybové vyjadrenie štruktúry piesne
- počúvať, poznať a porovnávať hudbu rozličných žánrov
- poznať hudobné nástroje
- účasť na rôznych koncertoch
- podnecovať deti k pohybovej improvizácii
- poznať druhy tancov a hudby v kontexte historických období
- vedieť rozoznať pochod, tanec, uspávanku, smutnú, slávnostnú hudbu.
- viesť deti k hre na hudobnom nástroji, ak má záujem

Výtvarná výchova:

- motivovať k výtvarnému vyjadreniu
- podporovať tvorivosť detí
- naučiť pracovať s čo najširším repertoárom výtvarných materiálov
- naučiť experimentovať s výtvarným materiálom
- odpútať deti od naučených schém a stereotypov v kresbe
- kresliť na rôzne veľké plochy (miniatury, maľba na baliaci papier, inštalácia v prírode)
- viesť k uvoľnenému kresleniu a uplatňovaniu námetov podľa vlastnej voľby
- rozvíjať námety v kresbe rozhovormi o kresbe
- tematicky spracovávať udalosti a citové prežitky detí
- postava v pohybe
- charakteristické črty postáv, ich konania, vzťahy, zvieracia postava
- kresliť rôznymi technikami(mokrý podklad, kresba v lepidle, mokrou kriedou, kolorovanie, rozfukovanie škvŕn, zapúšťanie farieb...)

- naučiť účelne zaobchádzať s výtvarným materiálom a šetriť ho
- naučiť vyjadrovať sa abstraktne - použitím farieb, tvarov atď., poznať a rozumieť modernému umeniu
- maľba - maľovať postojáčky, na zemi
- učiť deti vnímať farebné kombinácie, krásu vecí, prírody
- fotiť prírodné celky, ľudí, upravovať fotografiu na PC, ukladať ju na rôzne médiá
- produkovať ilustrácie k prečítanému textu, hodnotiť knižné ilustrácie
- návšteva galérií, Bienále ilustrácií
- vedieť nájsť charakteristické znaky umelcovho výrazu
- poznať rôzne výtvarné smery a ich základné charakteristiky (kubizmus, akčná maľba, abstraktná maľba, Land-art, Body-art, Pop-art...)
- pokúsiť sa jednoducho hodnotiť umelecké diela
- vnímať, porovnávať a hodnotiť architektúru rôznych období, zaradiť ju do konkrétneho historického obdobia
- usmerňovať vkus dieťaťa v obliekaní
- poznať módné trendy aj to, čo sa nosilo v minulosti

Literárna výchova:

- dramatizácia vhodných literárnych predlôh
- improvizácia inšpirovaná prečítaným textom
- charakterizovať postavy a situácie v čítanom texte
- určiť kladných, záporných hrdinov, rozohrať scénu, hrať rôzne roly, vžiť sa do úlohy hrdinov
- sledovanie vybraných filmov, následná diskusia o momentoch, ktoré deti zaujali
- divadelné predstavenia
- videné filmové a divadelné predstavenia využiť ako námety na rozhovory s deťmi, na ilustráciu alebo dramatizáciu
- porovnávať prečítanú knihu s filmovým spracovaním
- orientácia v encyklopédiách
- porovnávať príbehy filmových a knižných hrdinov s vlastným životom, hľadať paralely, rozdiely
- vedieť tvorivo prerozprávať videný, počutý príbeh
- zaraďovať čítanie na pokračovanie s pamäťovou reprodukciou predchádzajúceho príbehu
- vedieť prerozprávať dej podľa obrázkového seriálu, vymyslieť takýto seriál
- vytvárať komix na rôzne témy
- vyhľadávať v texte nevšedné pomenovania, vety a metafory
- viesť deti k vymýšľaniu ďalších osudov hrdinov, k vytváraniu pokračovania príbehu alebo jeho záveru
- hodnotiť situácie v texte, filme aj z morálneho hľadiska
- učiť chápať medzilidské vzťahy a motívy konania postáv z filmu a literatúry
- aktivizovať slovnú zásobu prerozprávaním príbehu
- učiť vedieť sústredene a citlivo vnímať text

MRAVNÁ VÝCHOVA

- sociálne vzťahy (priatelia, rodina, dospelý, vzťah k autoritám, kontakty s okolím)

- komunikácia (spôsoby, úroveň komunikácie, dôsledky komunikácie, sila slova, adekvátne a neadekvátne komunikácia)
- priateľstvo (čo je priateľstvo, ako získať, stratiť priateľov, ako získať pozornosť, ako prejavovať náklonnosť, skúsenosti a očakávania dieťaťa)
- dospievanie (zmeny somatické a psychické, vlastné prežívanie zmien, sebaopoznanie)
- predstavy o seba, ako sa vidím ja, ako ma vidia ostatní, aký by som chcel byť, moje silné a slabé stránky, moje želania, želania iných, čosi na sebe cením
- láska, druhy lásky, láska a nenávisť, zamilovanosť, vzťah chlapec-dievča, prejavy náklonnosti, očakávania, žiarlivosť, sklamanie, skúsenosti v láske
- sexuálna výchova (antikoncepcia, pohlavné choroby a ochrana pred nimi, promiskuita a jej riziká)
- výchova k rodičovstvu, funkčné a nefunkčné rodiny, potreby detí a ich napĺňanie, manželstvo, očakávania od partnera, manžela, týranie v rodine a ako sa chrániť
- zdravie a drogy, iné závislosti, vývin tela, riziká, ochorenia, príčiny a dôsledky
- vlastné pocity, schopnosť identifikovať ich a slovne vyjadriť, identifikovať ich u druhých, empatia, negatívne emócie – zlosť, smútok, strach
- autority, vzťah k autoritám, tvorenie a rešpektovanie pravidiel v skupine, ľudia a moc, pravidlá, ktoré sú pre mňa dôležité, ktoré mi vadia, dôvody, normy, práva a povinnosti, sloboda a zodpovednosť, zmeny pravidiel
- zadelenie času, vnímanie času, time management
- učenie, postoj k učeniu, škole, učiteľom, rozvoj vôľových vlastností, pozitívna motivácia
- problémy správania, klamstvo a česťnosť, žalovanie, klebety, krádeže, agresivita
- práca a peniaze, vreckové – hospodárenie, vzťah k majetku iných, spôsoby získavania peňazí a vzťah k nim a k materiálnym hodnotám, hospodárenie s peniazmi, šetrenie, investície, spravovanie vlastného účtu, možnosti úverovania v dospelosti...
- vytváranie a upevňovanie tradícií a rodinných rituálov viažucich sa k sviatkom, oslavám, prijímaniu nového dieťaťa do rodiny, odchodu detí z rodiny atď.
- ovplyvňovať hodnotový systém dieťaťa príkladom a rozhovormi

Metódy a formy pedagogickej práce:

- ukážka,
- vysvetlenie,
- motivácia,
- individuálny prístup,
- hry,
- tréning,
- rozhovor,
- ukážka,
- povzbudenie,
- aktivizácia,
- vlastná práca,
- pochvala,
- kolektívna práca,
- prezentácia,
- hodnotenie,
- súťaž,
- analýza diela,
- voľnočasové aktivity
- pozorovanie,
- diskusia.